

B 4 - 6 - 7 0

I. vyd.

SOUDNÍ SPRÁVA HROMADNÝCH SIROTCÍCH POKLADEN.

39

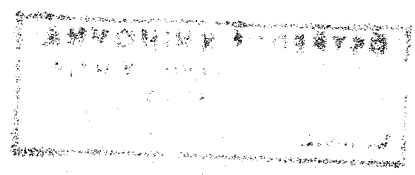

Číslo 2189 / II

NAPSAL

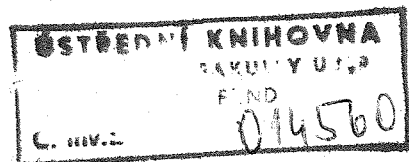
DR. ALOIS CERMAN,
RADA ZEMSKÉHO SOUDU V PRAZE.

OPRAVENÝ A NEJNOVĚJŠÍMI VZORCI OPATŘENÝ
OTISK Z ČASOPISU „PRÁVNÍK“ 1914.

V KAMENICI N. LIPOU. — NÁKLADEM VLASTNÍM.
1915.

VEŠKERÁ PRAVA VYHRAZENA.

KNIHTISKÁRNA DRA ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE.

PŘEDMLUVA.

Zeň z literatury o hromadných sirotčích pokladnách pro otázku soudní správy této instituce dle dnešního zákonného stavu jest nevalná, neboť látka zpracována jest literárně pouze do roku 1907. Ani dosti zevrubný výpočet literatury hlavně časopisecké v učebnici rak. práva občanského Krasnopolski-Kačkově, svazek IV. (1911) na str. 325 v pozn. 7. otištěný a v jednotlivostech se seznamem literárních pramenů ve spisu tomto indikovaných se rozcházející, nemůže vykázati se pracemi novějšími.

Z literatury zabývající se předmětem vědecky, dalo se použiti pouze prací Reicherových, W. Mayera a Dr. Jos. Gellera, dle nichž také o historickém vývoji instituce učiněna zcela stručná zmínka. Většina ostatní literatury přetřásá populárně národohospodářskou, zejména úvěrovou důležitost sirotčích pokladen, což však v rámech tohoto spisu nepojato, pokud se soudní správou pokladen v souvislosti se nenalézá.

Směrodatným pro výměr právní povahy sirotčích pokladen zůstává judikát č. 165, jemuž proto věnováno více místa (str. 17—23) a k němuž navázány též úvahy o příštím osudu sirotčích pokladen (str. 24—27).

Částečný obrod pokladen patrně jest teprve v době nejnovější, k čemuž nejen literatura, nýbrž ani tištěná vydání příslušných předpisů nedosahují (v posledním vydání Manzově otištěna jest látka pouze do konce února 1910).

Bylo čerpati tudíž přímo z říšského zákonníka, z věstníku min. spravedlnosti a především z četných instruktivních výnosů ministerských, sdělovaných soudům presidiálně, pokud nejsou důvěrnými.

Některé detaily umístil jsem ve vzorcích a příkladech vyřízení dle předpisů z r. 1913—1914, kdežto pro období před r. 1913 otištěn pouze seznam příslušných formulářů z N e m e t h y - o v y sbírky (III. vydání z r. 1913), při čemž na změny zatím nastalé ve sloupci poznámkovém poukázáno.

Četné opravy textu rozpravy původně v časopisu Právník 1914 (seš. 17., 18., 20., 22., 23.) uveřejněné byly nutny, ježto mezi tiskem nová důležitá látka se nahromadila a místy nepatrné poklésky bylo opravit (tak na str. 35. o úročení splacené vzájemné zápůjčky sirotčích pokladen).

V K a m e n i c i n. L i p o u, v lednu 1915.

Literatura: Zákony a nařízení spadající v obor soudní správy sirotčích pokladen po předání jich státním orgánům úřady patrimoniálními po r. 1848, počínajíc instrukcí ze dne 16. listopadu 1850 (č. 448 ř. z.), jsou otištěny v K a s e r e r o v ě: »Handbuch der oesterr. Justizverwaltung«, svaz. III. str. 118—161, pozdější materiál uložen jest jednak v zákoníku říšském a věstníku ministerstva práv a pro jednotlivé obvody vrchních soudů v normálkách a výnosech sborových soudů II. stolice, u nichž správa pokladen (po stránce kasovní a účetnické v účetních odděleních) se soustřeďuje. Nejnovější vydání zákonných předpisů o hromadných sirotčích pokladnách podává sbírka M a n z - o v a ve 14. vydání z r. 1910 str. 303—412, která ovšem vyžaduje opět nových doplňků z říšského zákoníku, věstníku a výnosů vrchního zemského soudu.

Systematické zpracování jednotlivých otázek ku správě sirotčích pokladen se odnášejících podávají v době novější:

»Oesterreichische Statistik«, ročník XXX. (1893) seš. pátý v oddílu obsahujícím vyličení historického vývoje této instituce (str. XIII.—XIV.). Tamtéž v ročníku LXIX. (1899) rekapituluje se další vývoj sirotčích pokladen až do r. 1903 a zvláště zabírá se i říšské zákonodárství o přenechání části přebytků sirotčích pokladen jednotlivým zemím (zák. z 3. června 1901 č. 62 ř. z.).

Z přístupnějších prací časopiseckých uvedeny buďtež:

Dr. Alois Fuka: Studium über kumulative Waisenkassen, deren Entstehung, geschichtl. Entwicklung, gegenwärtige Stellung u. zukünftige Gestaltung — otištěno v »Notariats-Zeitung« r. 1883 č. 25, 26, 28, 29 a r. 1892 č. 25, 27—31.

Joh. Winkler: Die kumulativen Waisenkassen in Oesterreich — vyšlo v měsíčníku »Statistische Monatschrift« r. XVII. str. 567 a násl. (1891).

Týž: Die kumulativen Waisenkassen als Förderer der Volkserziehung. Zeitschr. für Volkswirt., Soz. u. V. X. svazek str. 424 a násl. (1901).

- W. Mayer: Zur Organisation der Waisenkassen. — Gerichtshalle 1893, str. 309—310.
- Dr. Heinr. Reicher: Die Gesetzgebung betr. die Verwendung der Gebärungsüberschüsse der gemeinsamen Waisenkassen. Ger. Zeitung 1906, str. 57—61.
- Dr. Jos. Geller: Die gemeinschaftlichen Waisenkassen. Zentralblatt für die juristische Praxis Bd. XXIV, seš. 8 (1907).
- Dr. A. Cerman: »Vermehret die Gebärungsüberschüsse der Waisenkassen«. Zeitschr. für Kinderschutz und Jugendfürsorge 1909, str. 175—177.
- T ý ž: »Sirotčí pokladny a výhody jimi poskytované«. Almanach prakt. člověka 1909 str. 224—234.
- T ý ž: Dočasný pokles příjmů zemského sirotčího fondu.« Ochrana mládeže 1911, str. 50—53.
- T ý ž: »Účinek zvýšení úrokové míry ze zápůjček sir. pokladen na příjmy zemsk. sirotčího fondu«. Právník 1914, str. 149—151.
- Adámek Karel: Zemské sirotčí fondy — brožura z r. 1906 (rozebráno).

O sirotčích pokladnách jednájí mimo jiné tyto známější spisy: F ü g e r: »Das adelige Richteramt« (prof. Wagnerem přehlednuté čtvrté vydání z r. 1830) ve II. svazku na str. 129 a násl., kdež podán jest historický vývoj sir. pokladen před převzetím jich do správy státní.

Dr. Heinr. Reicher: »Die Fürsorge für die verwahrloste Jugend«, II. díl, str. 62—92 (1906) — obsahuje též zemské zákonodárství o přenechání části přebytků sirotčích pokladen jednotlivým zemím ku provedení říšského zákona z 3. června 1901 č. 62 ř. z.

Srov. též příslušná hesla o kumulativních pokladnách sirotčích ve slovníku »Oesterr. Rechtslexikon« IV. svazek str. 1000—1003 (v českém vydání všeob. slovníku právního od dra Veselého článek tento schází) a v kompendiu Mischler-Ulbrichově: Oesterr. Staatswörterbuch II. vyd. 1907 ve svazku III. str. 311—315. od dra M. Lederera.

Mezi tiskem vyšla populárně psaná rozprava Dra Čeňka Klie-
ra »O spojení a spořitelnách« v Mat. Lidu 1914 č. 4 seznamující nás s historickým vývojem spořitelnictví českého a obsahující mnohé cenné pokyny z oboru praktického peněžnictví.

I. Směry vývoje.

Starobylý ústav sirotčích pokladen, jehož osudy v minulosti na tomto místě nás nezajímají, pročež i podrobnosti historického vývoje jich v kontextu podány nebudou, došel konečné zákonné úpravy nedlouho po předání jich úřady patrimoniálními do správy úřadů státních, což stalo se cis. nařízením z 9. listopadu 1858 č. 205 ř. z. a ku provedení

tohoto nařízení vydanou instrukcí z 24. června 1859 č. 123 ř. z., kteréžto předpisy s nepatrnými pozměněními podnes jsou stěžejným pilířem, na němž účetní i správní organizace jich celkem spočívá.¹⁾

¹⁾ Historický materiál týkající se prvků, z nichž odvoditi se dá vznik dnešních hromadných sirotčích pokladen, uložený v XXX. ročníku statistického úředního sborníku »Österreichische Statistik (svazek pátý) a podrobně vyličený též ve F ü g e r o v ě spisu: Das adelige Richteramt (vydání čtvrté z r. 1830 přehlednuté prof. Wagnerem), II., str. 129 a násl. byl některými novějšími spisovateli různě roztržěn. Tak Dr. Heinrich Reicher v časopise Allg. öst. Gerichtszeitung 1906, str. 58 rozeznává ve vývoji tom celkem čtvero období:

1. Prosté deponování peněz sirotků v pokladnách vrchnostenských vyskytuje se již v 16. století jako zemská zvyklost v Dolních Rakousích, na Moravě, později i v Čechách a ve Slezsku (vklady nebyly vůbec zužitkovány).

2. Hospodářská tíseň ve století sedmnáctém třicetiletou válkou zaviněná vyvolala silnou poptávku po penězích i mohly vrchnosti peněz sirotků používat k zápůjčkám záročitelným, při čemž věřitelem stal se sirotek, z jehož peněz zápůjčka poskytnuta (nikoli pokladna vrchnosti).

3. Ve století osmnáctém dá se již v r. 1715 doložit kumulativní pokladna sirotčí (ve Vídni), jež docílené úroky měla »pro ratio portionum« mezi členy rozdělit.

4. Poslední období tvoří století devatenácté, kdy nařízením z 9. listopadu 1858 č. 205 ř. z. zásadu do té doby platící (?), že peníze v sirotčích pokladnách uložené jsou vlastnictvím sirotků a že oni mohou žádati, by přebytky mezi ně poměrně se rozdělily, opustilo a z přebytků těch utvořilo rezervní fond ve státní správě se nalézající (§ 11.), z něhož především případné ztráty mají býti hrazeny. Tím přijat byl pro správu sir. pokladen princip spořitelní. Srv. Klier l. c. str. 115.

Naproti tomu Dr. Jos. Geller v časopise »Österr. Zentralblatt für die juristische Praxis«, Bd. XXIV., Heft 8. (1907) dokazuje podrobným vyličením likvidačních předpisů neblahého finančního patentu z 20. února 1811, sniživšího kurs tehdejších bankocetlí na pouhou pětinu, že v době, kdy dnes platící nařízení z 9. listopadu 1858 pro správu sir. pokladen vydáno bylo, přebytky sirotčích pokladen nebyly již považovány za fond, kterýž měl mezi sirotky býti rozdělen, nýbrž měly býti ponechány ve zúčtování pokladen potud, pokud o nich nebylo učiněno opatření »höheren Ortes« (»Amtsunterricht zur Liquidierung des waisenamtlichen Passivstandes u. Aktivstandes« dle dv. dekr. ze 7. listopadu 1812 č. 1011 sb. zák. s.).

Jak dále Dr. Max Lederer ve druhém vydání Mischler-Ulbrichova kompendia »Österreichisches Staatswörterbuch« (1907, svazek III.) pod heslem »Kumulative Waisenkassen« upozorňuje, zahostily se

Sirotčí pokladny nikdy netěšily se zvláštní přízni státní správy a zvláště ve století devatenáctém ocitly se na pokraji svého zániku, však obliba jich u venkovského obyvatelstva a nemožnost nahraditi reální úvěr jimi poskytovaný institucemi vhodnějšími, vždy novou mízou osvěžily usýchající peň jich existence tak, že s houževnatostí konservativním institucím vůbec vlastní odolaly nepřizní věku a vydaly neočekávaný květ i plod v podobě mnohomilionových správních přebytků, kteréž jsou dnes nejvydatnějším zdrojem hmotné podpory opuštěné mládeže (z úroků těchto přebytků na základě zákona z 3. června 1901 č. 62 z. ř. utvořen v Čechách t. zv. sirotčí fond).

Pohnutkou macešského nakládání vlád sirotčími pokladnami v minulosti byly momenty různé: nucené sniže-

ve správě kumulativních sir. pokladen různé neplechty přes to, že předpisy účetní a kasovní byly zostřeny a také úpadky vlastníků dominií vedly k nepřistojnostem při správě pokladen oněch, což bylo pohnutkou, že vláda nařídila singularisaci podstat jednotlivých sirotků, jichž vklady uschovány byly proto na vlastní jména nezletilců a nikoli na jméno sirotčí pokladny (dekret ústř. dv. komise fin. z 14. března 1812 č. 979 sb. z. s.). Dv. d. z 24. prosince 1834 č. 2679 sb. z. s. prohlásil přebytky sir. pokladen za majetek vlastníka panství a konečně stupňovala se nepřizní státu k sir. pokladnám potud, že cís. pat. z 28. června 1850 č. 255 ř. z. dekretoval v § 135 povlovné zrušení hromadných pokladen vůbec a mělo zůstatí při singularisaci jednotlivých podstat, jež nikoli soud, nýbrž zák. zástupce měl spravovati a súčtovati. K potlačení sir. pokladen přece však nedošlo, ježto provedení vyvazení pozemků a přechod od naturálního hospodářství k hospodářství peněžnímu vyvolaly tak palčivou potřebu drobného reálního úvěru u maloročníků, že vláda nejen vzdáti se musila úmyslu zrušiti sir. pokladny, tento nepřístupnější a rejoblíbenější zdroj hypotekárního úvěru na venkově, nýbrž naopak musila odhodlati se k nové zákonné úpravě jich, kterouž by zaručena byla řádná a bezvadná správa a znemožněny byly posavadní nešvary a zmatky. Z těchto snah vyšla dnešní zákonná úprava sir. pokladen cís. nařízením z 9. listop. 1858 č. 205 ř. z. a prováděcím min. nař. z 24. června 1859 č. 123 ř. z. (instrukcí), jimiž princip hromadné správy (kumulace) pokladen definitivně byl uzákoněn, a podrobnými předpisy účetními a kasovními, jakož i zavedením vzájemné kontroly státních orgánů při správě pokladen zúčastněných (soudů a berních úřadů) znemožněno jest, by staré nepořádky z dob patrimoniálních se opakovaly.

Výstižné vyličení tohoto obrodu sir. pokladen podávají též důvody judikátu č. 165 otištěného v Právniku 1905 str. 83—86.

ní kursu bankocetlí na jednu pětinu finančním patentem z 20. února 1811, čímž zaviněna byla neblahá likvidace tehdejších sirotčích pokladen, neméně i stále kolísání zákonodárství co do otázky, má-li hotovost do sirotčí pokladny plynoucí zužitečněna býti zápůjčkami na jméno dotyčného sirotka poskytnutými tak, že by sirotka samého stihalo nebezpečí ztráty nebo zhoršení hypotéky (singularisace), nebo má-li ze všech sirotčích vkladů utvořen býti hromadný fond, z něhož a na jehož jméno a nebezpečí reální úvěr na úrok by byl opatřován (kumulace), a konečně i různé nešvary a neplechty při správě pokladen těch úřady patrimoniálními se objevivší, zejména při konkursu majitelů dotyčných panství, poněvadž dv. dekret z 24. prosince 1834 ustanovením, že přebytky sir. pokladen náleží majiteli panství, umožňoval, by peněz sirotků nesprávně využitkováno bylo. Ze zmatků těch byly sirotčí pokladny vykoupeny jednak převzetím do správy státních úřadů, jednak i uzákoněním principu kumulace, jež došel výrazu v citovaných shora základních předpisech dnešní správy jich ovládajících.

Zdá se však, že hromadné sir. pokladny i přístě zůstanou pastorky státní správy, ač finančně prosperují. Vysvětlení úkazu tohoto hledati můžeme opět v různých okolnostech. Ponechání pokladen těch v ressortu ministerstva práv a soustředění účetní správy jich v účetním oddělení vrchních soudů zemských má, bohužel, jisté stinné stránky: není bankovně školených odborníků a vůbec dostatečný počet účetních úředníků, kterých jest třeba již k censurování, přepočítávání úroků z prodlení a vůbec k revisi účetnictví berních úřadů.²⁾

²⁾ Z řad úřednictva účetních oddělení slýchati jest stesky, že organové kontrolní (revisní) nejsou pro státní účetní službu kvalifikováni (maturita a theoret. státní zkouška z vědy účetní), ač přenechána jim povinnost revidovati, pokud se týče sestavovati bilance sirotčích pokladen. V účetním oddělení vrchn. zemského soudu v Praze prý celé oddělení, sesávající z 13 sil, řízeno jest pouze jedním účetním radou, ač předešláno jest, že jednomu účetnímu radovi mají býti k revisi přiděleny pouze 4 síly. Pro nedostatek sil není prý možno přepočítávati úroky a kontrolovati úroky z prodlení, přeplacené úroky ze sirotčích peněz se jako náhrada prý nepředpisují nebo po delší době prostě odpisují. Za těchto okolností jest prý i superrevisé nejvyššího účetního dvora illusor-

Úplná decentralisace služby účetní, pokladní i správní v ten způsob, že okresní soudy samy povolují jednak přijetí sirotčích vkladů a splacených zápůjček do pokladny, jednak vyplácení vkladů a poskytnutých zápůjček z pokladny, berní úřady pak tyto peněžní obraty realizují dle míry pohotových peněz v sirotčí pokladně jimi spravované — má v zápětí, že při nedostatku hotových peněz v pokladně výplata se pozdrží a z toho jak pro percipienty, tak i dlužníky na zápůjčku reflektující začasné hmotné újmy vznikají. Kautely pro takové případy předepsané (předběžný rozpočet hotovosti příštího roku k výplatě zletilých percipientů potřebné, výpůjčka u jiné sir. pokladny s přebytkem hotovosti) dosti často selhou, poněvadž vždy na snadě nejsou splátky kapitálové (starší zápůjčky se neuměřovaly) a proto vystačiti se má s úroky ze zápůjček a se sirotčími vklady ještě neumístěnými, což začasné tvoří fond pro běžné výplaty naprosto nepostačující. Tak stalo se, že poslední dobou objevil se takový nedostatek pohotových peněz v sir. pokladnách, že nejen zastaveno bylo poskytování zápůjček, nýbrž k opatření hotových peněz pro výplatu percipientů bylo třeba učiniti výpůjčku u poštovní spořitelny (přes 2 mil. korun) a sice na úrok vyšší, nežli sirotčí pokladny od dlužníků svých vybírají. Tento neblahý úkaz vysvětliti, nikoli však omluviti se dá tím, že mnohé sir. pokladny půjčovaly nad své finanční síly, opatřující si výpůjčkou od jiných sir. pokladen potřebné k tomu hotovosti, a že jindy obvyklý prostředek k opatřování peněz, totiž prodej veř. obligací (za dřívějších dob zakoupených nad pari) nedal se uskutečniti, poněvadž papíry ty následkem všeobecného poklesnutí kursů v posledních letech byly pod pari a ztráta z jejich prodeje byla by větší, nežli ztráta při placení vyšších úroků poštovní spořitelně.

Takováto kalamita nenastala by ovšem v peněžním ústavě, jenž ve svém ústředí sám by obstarával výplaty a

ni, ježto prý předkládati si dává operáty sirotčích pokladen pouze z krajin německých a pro neznalost češtiny všechny denníky s přílohami českým jazykem vyhotovené prý prostě odkládá a pod. O důležitosti kvalifikovaného úřednictva pro peněžní službu vůbec srv. vývody Klie-rovy l. c. str. 201.

přijímal platy, jenž by přibližně potřebnou hotovost k výplatám v ústřední pokladně rezervovánu měl (třebas jen účelně, nikoli efektivně), kterýž by měl přehled o tom, kolik peněz jest volných a pro zápůjčky upotřebitelných, jenž okamžité přebytkem hotovosti jako zkušený bankéř umisťoval by v cenných papírech a spořitelních vkladech pouze do jisté výše, a jenž vůbec by měl náležitý rozhled po světovém trhu peněžním.

Za dnešní celkem primitivní soustavy účetních oddělení vrchních soudů to vše ovšem možno není, i působí zažehnavání periodické finanční tísně sirotčích pokladen správně státní mnoho nepřijemností a starostí.

Již od let sbírá ministerstvo od soudů podněty a návrhy, jak by organizace sirotčích pokladen měla býti zreformována i nemůže stále naléztí správného východiska z dnešního neutěšeného stavu. Celkem vyznívají dotyčné návrhy v ten rozum, by sirotčí pokladny byly přičleněny k poštovní spořitelně, jejíž obrovský rozmach umožňuje zcela snadno provedení peněžitých obrátů sirotčích pokladen, pro něž poštovní spořitelna beztak již obstarává prodej i nákup a od 1. ledna 1915 též úschovu i správu cenných papírů. V Čechách navrženo jest případné přičlenění k zemské bance království Českého nebo k hypoteční bance kr. Čes., zabývajícím se mnohamilionovými hypotekárními obchody a sloužícím rovněž reálnému úvěru jako sirotčí pokladny.

Však každé přičlenění sir. pokladen k jiným peněžním ústavům bude míti v zápětí nejen újmy fiskální (ztráta schovacích poplatků), nýbrž i osudné zkrácení příjmů zemských sirotčích fondů, jež jsou téměř výhradně úrokem z rezervního fondu (správních přebytků) hromadných pokladen sirotčích napájeny, nehledíc ani k tomu, co by pak státi se mělo s tímto rezervním fondem samým, jenž by tu zbyl jako hereditas jacens zrušených sirotčích pokladen? Otázka, kdo má vlastně nárok na zabránění tohoto rezervního fondu, když ztráty v pokladnách při pragmatikální jistotě hypoték jsou vyloučeny a kursovní ztráty na cenných papírech kryjí se z hrubého ročního příjmu, není dnes ani theoreticky uspokojivě zodpovězena (o čemž dále).

Nejúčelnějším rozřešením těchto veškerých záhad bylo by zajisté zachování samostatných, k jiným ústavům nepřičleněných sirotčích hromadných pokladen a cílevědomá centralisace jich správy u vrchních zemských soudů, při čemž bez ohledu na stoupnutí režie bylo by opatření dostatek plně kvalifikovaných sil pro účetní oddělení, kteréž by se tak stalo bankovní ústřednou všech sirotčích pokladen v obvodu vrchních zemských soudů. Tuto myšlenku v literatuře hájí a podrobně rozvádí W. Mayer ve článku »Zur Organisation der Waisenkassen«, Gerichtshalle 1893, str. 309—310.³⁾

³⁾ Trest návrhů tohoto autora jest tato:

Aby zjednodušen byl postup zavedený min. nařízením z 8. května 1887 č. 18 věstn. — vzájemné poskytování zápůjček sirotčími pokladnami obvodu téhož vrchního soudu — buďtež veškeré do pokladen docházející hotovosti berním úřadem ústřední sběrné pokladně v sídle vrchního soudu zřízené neprodleně odvedeny a zde spravovány. Ústřední pokladna zašle ihned potřebné obnosy těm berním úřadům, kteréž mají výplatu ze sirotčí pokladny dle poukazu svého soudu realizovati a zbytek neupotřebený dle poměrů na peněžním trhu panujících zkušenými odborníky co nejdříve zužitkovati. K doзору nad ústřední pokladnou stačilo by účetní oddělení vrchního soudu úplně (?) a mohlo by též do »správní rady« pokladny vyslati své zástupce. Konto každé okresní sirotčí pokladny vykazovalo by, kolik dluží a kolik pohledávati má u ústř. pokladny. Poručenské soudy oznamovaly by ústřední pokladně každý bernímu úřadu doručený poukaz na příjem peněz do sir. pokladny, kdežto poukazy na výplatu dodávaly by pouze ústředně a ta by sama obstarala výplatu peněz na berní úřad v poukazu jmenovaný. O poskytování zápůjček na hypotéky rozhodovaly by i na dále soudy, u nichž hypotéka v knize pozemkové zapsána jest.

Dalším krokem bylo by převzetí veškerých aktiv i pasiv okr. sirotčích pokladen onou ústřednou, jež by se takto stala jich právním nástupcem a převzala by do společné správy rezervní fond okr. pokladen, a tím by ručila za případné schodky u nich bez ohledu na to, zdali rezervní fond dotyčné okr. pokladny ku krytí jejího schodku stačí čili nic.

Potud autor, jehož návrhům nelze praktické ceny upřít. Tato vzájemná výpomoc jednotlivých sir. pokladen, často s obejitím měsíčního výkazu na presidium vrchn. soudu o potřebě, pokud se týče přebytku hotovosti poskytovaná, zavinila takový chaos ve správě sir. pokladen, že ku př. v Čechách po provedení akce asignační (min. v. n. ze 7. února 1913 č. 2728) vyšetřilo se, že úhrnný obnos jednotlivými sir. pokladnami vzájemně dluhovaný dle stavu dne 31. března 1913 činil 40,794,975 K, kdežto ještě koncem r. 1911 vykázan byl obnosem 61,197,034 K (nebyl brán zřetel na protipohledávky dluhujících pokladen proti jiným pokladám). Podrobný stav vzájemných zápůjček sir. pokladen v Čechách

Při tom měla by se zároveň podrobněji upravit otázka, pokud hotovosti ze sirotčích vkladů získané smí se použiti k jinému umístění, nežli k hypotekárním zápůjčkám (§ 8. cís. nař. a § 25. sir. instr.), i bylo by záhodno stanoviti tu maximální hranici vyjádřenou určitým zlomkem nebo procentem veškerých aktiv sirotčích pokladen, by smutné zkušenosti se ztrátami na kursech některých cenných papírů učiněné budoucně se neopakovaly. Umístění na vkladní knížky spořitelén mohlo by vůbec odpadnouti, ježto beztak zvýšením maxima vkladů těchto (dle § 194. lit. 5. nesp. řiz. pouze co do výše 525 zl. r. m. přípustných) na 3000 K ve smyslu zák. z 15. IX. 1909 č. 198 ř. z. vyšlo se spořitelénám dosti vsťříc, pokud se fruktifikace singulárních mass jednotlivých sirotků týče, tak že není třeba, by ještě hromadná sirotčí pokladna na své jméno pohotovost peněžní do ústavů těchto ukládala, když dle nabytých zkušeností poptávek na hypotéku jest stále dosti.

Uváží-li státní správa, že úkol sir. pokladen jest celkem skromný, totiž: »sloužiti zájmům sirotků a rolnickému úvěru« (úvodní věta cís. nař. z 9. listopadu 1858 č. 205 ř. z.), a že úkol ten plní ústavy tyto vesměs bezvadně, že dále netušenými přebytky správními přispívají vydatnou hřivnou k úlevě hmotné i mravní bídy sirotků chudých, opuštěných i zanedbaných, pak může snadno odhodlati se k jich reorganisasi třebas pomocí vyšší režie, k níž by snad z výtěžků jich nepatrně přispěti se mohlo, a tu by určitě sir. pokladny přestaly býti bolestínem justiční správy.

Žádným způsobem nelze však k ústavům těmto přikládati měřítko, jež stát dnes klade k mohutné a imponující

(1911) seznati lze též z tabulek otištěných na str. 356—358 Věstníku českých okresů v pozn. 49 in fine blíže citovaného.

Touto asignační akcí, při níž dluhující pokladna své věřitelce odpočetla od dluhu obnos svých pohledávání za jinými pokladnami, přivedeno bylo zjednodušení vzájemných splátek potud, že dluhující pokladna stará se nyní pouze o zapravení takto redukováného dluhu, kdežto dříve musila pečovati o zapravení celého pasivního konta a zapravení jejího aktivního konta za jinými pokladnami bylo zase starostí poslednějších pokladen, čímž nejen značná korespondence (ku př. výpovědi) mezi zúčastněnými pokladnami, nýbrž i obtížné účtování úroků mezi zúčastněnými berními úřady bylo vyvoláno. Také výpovědi (páletní) vzájemných zápůjček mezi sirotčími pokladnami, na čemž některé z nich houževnatě trvaly, byly min. nařízením z 18. května 1913 č. 17 věstn. zru-

instituci poštovní spořitelny, jejíž smělý rozmach učinil ji via facti bankéřem státu, neboť tohoto určení sirotčí pokladny, ač nalézají se ve správě státní, nikdy neměly a míti nemohou, nýbrž smí dle cit. předpisů při správě jich na váhu padati pouze prospěch sirotků, jakožto vkladatelů, a potřeba levného úvěru obyvatelstva rolnického — však nějaký prospěch státu svými orgány je spravujícího jest úplně vyloučen.⁴⁾

šeny, z čehož ze všeho jest patrné, že správa státní nesměle odvažuje se na dráhu zjednodušení manipulace při správě sir. pokladen. Jak spořitelny v peněžité tísní opatřiti si mají potřebný fond k výplatám uvádí Klier l. c. str. 180.

⁴⁾ Z předpisů daňových stihajících hospodářství sirotčích pokladen, dlužno uvéstí především § 125. ad 4, zák. z 25. října 1896 č. 220 ř. z. o osobní dani z příjmu a dani rentové (zákonem z 23. ledna 1914 č. 13 ř. z. co do sirotčích pokladen nezměněn) osvobozující sirotčí pokladny jakožto takové od placení daně důchodové však vkladatelé sami osvobození toho účastni nejsou, nýbrž při výplatě jich vkladů 1½% daň důchodová se jim odpočítá. To výslovně akcentuje prováděcí nařízení k novele oné vydané (č. 61 ř. z. 1914 odst. I., čl. 3., I., 3.). Také nařízeno jest berním úřadům, by ve výkazu v pasivním stavu sirotčích pokladen (zavedeném ve smyslu výn. min. fin. ze dne 2. března 1882 č. 32.708) ve zvláštním sloupci vykazovaly jak obnos úroků sirotčí pokladnou vkladatelům dluhovaných, tak i obnos 1½% důchodové daně z nich vypadající a konečně obnos oněch úroků po srážce daně (t. zv. čistý pasivní úrok). Instrukce ona (§ 12.) otištěna jest u Manze 14. vydání str. 340—341 a ve věstn. min. sprav. 1897 str. 367.

Sirotčí pokladny neposkytují svým dlužníkům náhradu daně z příjmu při placení úroků, pročež několika výnosy a nařízeními minister-skými uloženo bylo, by do dluhopisů o zápůjčkách ze sir. pokladny poskytnutých pojat byl v odstavci o zúročení passus: »vzdává se práva na srážku daně z příjmu« (»unter Verzichtleistung auf das... zustehende Recht des Einkommensteuerabzuges«) — to však po vydání nového zákona o osobní dani z příjmu (z 25. října 1896 č. 220 ř. z.) stalo se bezpředmětným, ježto článkem II. tohoto zákona ono privilegium ku srážce daně příjmové při placení úroků (přiznané čís. patentem z 10. října 1849 č. 412 ř. z.) vůbec zrušeno bylo. Tak sděleno bylo soudům min. výnosem z 9. března 1899 č. 3254, otištěným u Manze l. c. str. 334—335.

Dluhopisy, cesse i knihovní návrhy týkající se vkladu zástavního práva podle těchto listin musí kolkovati dlužník a on platí též případně vkladné.

Naproti tomu věřitelé sirotčích pokladen (sirotci) při vybírání svých vkladů platí srážkou z vydaného obnosu poplatků schovací.

Z toho jest patrné, že jediná úleva, kterouž stát lidumilnému po-

II. Právní povaha.

Pronikavější zájem na vyšetření právní povahy hromadných pokladen sirotčích konstatovati lze od let devadesátých předešlého století. Přebytky pokladen, vykazované v Čechách, na Moravě, ve Slezsku, Dolních a Horních Rakousích v roce 1876 číslicí necelých 3 mil. zlatých, stouply roku 1888 na 11,361.199 zlatých a dosáhly v r. 1898 impo-nující výše 21,125.695 zlatých i nevědělo se, co s přebytky těmi počítí, když rezervní fond dle § 11. instr. z nich utvořený stále rostl vlastním zúročením a užtkem z obchodů hypotekárních, částečně i výtěžkem z cenných papírův a hospodářství pokladen žádných ztrát, jež by z rezervního fondu nahražovány býti měly, nevykazovalo a také obavy nebylo i nebude, že by k nějakým značnějším ztrátám za dnešních zákonných kautel došlo, pokud se týče, že by ku krytí případných ztrát úrok rezervního fondu nestačil. Nikoliv tedy finanční tíseň, nýbrž naopak neočekávaná prosperita pokladen počala vládě působiti starosti, což jest ovšem zjevem při ústavech peněžních neobvyklým.

Vyskytlo se několik návrhů na účelné použití oněch bezpředmětných milionův rezervního fondu sirotčích pokladen: nejnebezpečnější z nich byl návrh vládní osnovy z r. 1895 (příl. č. 1126 XI. zasedání posl. sněmovny), by peněz oněch užito bylo ku stavbě úředních budov, kterýžto návrh vláda pod nátlakem rozhořčené veřejnosti⁵⁾ odvolala. Jednotlivé sněmy zemí, v nichž sirotčí pokladny vykazovaly milionové rezervní fondy, žádaly, by přebytků jich bylo použito ve prospěch sirotků samých nebo k účelu podobnému, opírajíce se o historický vývoj pokladen a též o spontánní projevy novějšího zákonodárství.⁶⁾ Zemský sněm a výbor

slání sirotčích pokladen přiznává, jest osvobození celkového důchodu pokladen těchto od daně důchodové, však sirotkům samým jakožto vkladatelům daň taťo každoročně z úroků jich se sráží a oni též platí při vystoupení ze sirotčí pokladny poplatek schovací.

⁵⁾ Nema lou zásluhu o odvolání této osnovy přikládá Reicher ve spisu »Die Fürsorge für die verwahrloste Jugend« II. díl str. 65 letáků přisedícího dolnorakouského zemského výboru Josefa Schöffela »Ein Wort zur Abwehr des auf die Reservefonds der kum. Waisenkassen geplanten Attentats«.

⁶⁾ Reicher l. c. str. 64 cituje tu nař. min. sprav., vnitřa a

ve Štýrsku (kdež přebytky sirotčích pokladen r. 1873 zaniklých zabral erár) navrhovaly, by rezervního fondu jich použito bylo k vybudování polepšoven, a zemský sněm v Dolních Rakousích usnesl se přímo na osnově zákona zemského, prikazujícího úroky přebytků oněch zemi, by z nich podpory a výchovy došli chudí sirotci a opuštěné děti, kterémuž zákonu sice sankce byla odepřena, ježto dispoice fondem oním, docíleným u výkonu civilního soudnictví státního, náleží do kompetence říšské rady (§ 11. lit. k zák. ze 21. prosince 1867 č. 141 ř. z.), však podnětu tím daného použito bylo k vydání říšského zákona z 3. června 1901 č. 62 ř. z., jímž úrok ten k řečenému účelu zemím skutečně přenechán byl.⁷⁾

financí z 13. července 1867 č. 96 ř. z., jež skutečně v odst. pátém obsahuje tento passus:

»Die im Laufe eines jeden Jahres für aus dem cum. Waisenvermögen gegebene Darlehen erzielten Zinsen sind am Schlusse des Jahres unter sämtliche Plegebefohlene, welche Cumulativ-Einlagen in der Waisenkasse, aus welcher die Darlehen erteilt wurden, haben, nach dem Verhältnisse ihrer im Grunde der §§ 7 bis 9 der Instruktion vom 24. Juni 1859 Nro 123 RGbl. zur Verzinsung berechtigten Antheile zu vertheilen.« Stejně ustanovoval též výnos min. spr. z 2. července 1868 č. 8359 přehlížeje podobně, jako předchozí nařízení, že dle § 11. instrukce samé z přebytků utvořen býti má rezervní fond, určený především (zunächst) ku krytí vzešlých ztrát. V Mischler-Ulbrichově kompendiu III. str. 313 prohlašuje Dr. Lederer sir. pokladny za pouhé pomocné orgány justiční správy bez zvl. právní osobnosti, čímž schvaluje i zabránění přebytků pokladen těch ve Štýrsku státem, s kterýmž názorem stotožňovala se i vláda při dřívějším odepření sankce dolno-rak. zákonu o přenechání úroků z přebytků těch zemím k podpoře chudé a opuštěné mládeže — srv. Reichertl. c. 66—67.

⁷⁾ U nás vřelým přimluvčím sirotků ve věci této byl Karel Adámek, žádaje přenechání nejen úroků, nýbrž i celého kapitálu přebytků sirotčích pokladen zemskému zákonodárství. Srov. jeho brožuru »Zemské sirotčí fondy« (1906). Já sám navrhoval jsem v časopise »Zeitschrift für Kinderschutz u. Jugendfürsorge« 1909, str. 175—7, by z přebytků těch dostalo se podpory sirotkům po úřednicích soudů a berních úřadů (zvláště konviktům jich), ježto úřednictvo to obstarávajíc agendu sirotčích pokladen bezplatně, má nemalou zásluhu o vzrůst přebytků oněch. Byla by to remunerace v nejušlechtilější formě poskytnutá. Sotva však souhlasu širší veřejnosti došel by podnět některých kruhů státního úřednictva, vindikujících tyto přebytky k poskytování úvěru a

V osnovách zákona o ochranné výchově (z r. 1908 § 29. a z r. 1910 § 25.) dopouští se konečně přenechání celé čt v r t i n y přebytků sir. pokladen jednotlivým zemím za účelem výkonu ochranné výchovy a zejména k udržování zemských polepšoven a to jak motivy vl. předl. z r. 1908 str. 35. výslovně zdůrazňují — po vzoru zemsk. z á k. m o r a v s k é h o z 29. ledna 1902 č. 29. z. z., z čehož zřejmo jest, že tu lidumilné tendence jsou na postupu.

Za těchto kontroversí mezi vládou a zemskými sněmy zůstávala stále nerozřešeným bodem sporu otázka, jakou právní povahu sirotčí pokladny mají, neboť teprve správnou odpovědí na ni byl by dán spolehlivý podklad k deducím dalším, zejména však ve směru tom, co se má jednou státi s kapitálem přebytků oněch, jenž přes to, že úrok s nepatrnou srážkou odvádí se zemím, neustále vzrůstá?

Všeobecně se učí, že sirotčí pokladny jsou právníckými osobami typu nadace (universitas bonorum), tedy osobností samostatnou, vyššímu účelu věnovanou.⁸⁾

K n i h a j u d i k á t ů č. 165 (plenissimární usnesení c. k. nejvyššího soudu ze dne 26. ledna 1904 č. 146 ex 1903 — otištěno v Právniku 1905, str. 83—86) podává tuto definici sirotčích pokladen:

»Zvláštní společenské (hromadné) pokladny sirotčí, utvořené u sirotčích úřadů podle cís. nař. ze dne 9. listopadu 1858 č. 205 ř. z. a instrukce min. práv, vnitra a financí ze dne 24. června 1859 č. 123 ř. z., tvoří účelové jmění,

k vybavení dluhů státního úřednictva, by i nabízen byl úrok poměrně slušný (6%) ve formě konverse zápůjček na vyšší ještě úrok jinde poskytovaných a pojistkami na dožití krytých. Také by to odporovalo v zákoně samém vytčenému účelu sirotčích pokladen, (§ 6. cís. nař. — o čemž dále). Těmto tendencím lépe ovšem hověl by agrárními kruhy svého času tlumočený požadavek (Licht. Hattinberg), by část přebytků oněch byla věnována ku z v e l e b e n í r o l n i c k ý c h d r u ž s t e v, kterýžto podnět v zákoně z r. 1901 výrazu nedošel.

⁸⁾ Tak i Tilsch ve své učebnici obč. práva rakouského (1910) část všeobecná, str. 112, kdež upozorňuje na to, že kum. sirotčí pokladny zůstávají samostatnými osobami právníckými přes to, že jsou spravovány jinou právníckou osobou, totiž státem. Povahu právnícké osoby sir. pokladnám upírá starší rozh. nejv. s. Gl. U. 14.664, s nímž souhlasí komentář Krainz-Pfaff-Ehrenzweigův ve vydání 1907 (II. díl str. 552, pozn. 6a).

dotčenými soudy spravované, právnickou osobností nadané, jsou tudíž nositeli samostatných práv majetkových. Sirotčí peníze do nich splacené přicházejí ihned do jejich vlastnictví, další uschování a správa děje se beze všeho působení poručenice nebo opatrovnice, pokud se týče jeho zákonného zástupce nikoliv na účet jeho, nýbrž jediné na účet sirotčí pokladny. Nezletilci vzniká ze vkladu náležejícího mu obnosu peněžitého do hromadné pokladny sirotčí proti této toliko zúročitelná pohledávka. Byť se pak právní poměr, takto utvořený jednak mezi poručením nebo opatrovnice a jednak mezi sirotčí pokladnou, považoval za zápůjčku ve smyslu §§ 959. a 983. obč. zák. či za zúročitelný nepravdělný deposit, na žádný způsob nejde podle toho, co bylo uvedeno, u vkladů do sirotčí pokladny o uschování cizího jmění, tudíž o žádný pravidelný deposit.«

K judikátu tomuto budiž dovoleno navázatí několik poznámek.

Úkolem jeho bylo zodpovězení dotazu ministerstva práv, platí-li zákonná ustanovení o zavedení řízení odúmrtného při majetnostech v hromadných pokladnách sirotčích uložených, poněvadž vyskytovala se u soudů různá praxe, a dopouštělo se, by vklady nejen těch nezletilců, kteří přes osobně jim doručené vyzvání soudu v určité lhůtě své vklady v sir. pokladně vybrati si opomenuli (§ 217. odst. 2. resp. říz.), nýbrž i oněch, jimž vyzvání to pro nezvěstnost jich doručeno býti nemohlo, byly převedeny do bezúročného deposita a pak po uplynutí lhůty promlčecí finančním erárem jako odúmrť byly zabrány.⁹⁾ Judikát probrav celou genesi hromadných sirotčích pokladen dovedl, že starší zákonodárství přes to, že kolísalo v otázce singulární a kumulativní správy pokladen, přece jen v otázce, jak nakládati jest s vklady sirotků u nich, a contrario vkladů v depositu uložených, výslovné rozdíly činilo a měla-li o depositech a sir. pokladnách platiti ustanovení společná, přece vždy ještě sirotčí pokladny zvláště jmenovalo a poněvadž v předpisech o odúmrť starých deposit nejsou sir. pokladny výslovně

⁹⁾ Nemáme bohužel statistických dat o tom, kolik sirotčích vkladů nezvěstných sirotků finanční erár do té doby jako odúmrť zabral.

uvedeny, nemohou předpisy ony na ně ani analogicky aplikovány býti. Proto také stylisace Šu 217 posl. věta nesp. říz. odpovídá správně historickému vývoji této materie a musí, jak tam výslovně jest nařizeno, vklady nezvěstných sirotků zůstatí i nadále ve správě (zúročné) pokladen, když nezvěstný percipient veřejnou vyhláškou k vybrání svého vkladu vyzvaný tak neučinil,^{10a)} a proto není přípustno, by převáděny byly do deposita a po uplynutí lhůty promlčecí jako odúmrť erárem byly zabírány.^{10b)}

Zajímavým jest závěrek důvodův judikátu hlásajícího:

»Nastává pak ovšem otázka, co se s takovými starými, v účtování hromadných pokladen sirotčích se nalézajícími podstatami, jichž oprávnění se nehlásí, má státi, jelikož přece nemohou na všechny časy ve správě a zúčtování soudů, pokud se týče sirotčích úřadů zůstatí? Však rozbor této otázky nepatří v meze nynějších úvah, poněvadž bylo jen vyšetřiti, má-li u nich odúmrť státu místo čili nic.«

Nahodil tedy judikát sám dvě otázky s právní povahou sir. pokladen úzce spojené, však řešení jich se vyhnul, totiž:

1. jsou vklady sirotků v pokladnách našich zápůjčkou nebo nepravdělným depositem?
2. jak kdysi naložiti s vklady nezvěstných percipientů, když po nabyté zletilosti k ediktální soudní výzvě o ně se nepřihlásili?

Nežli pokusíme se o řešení těchto otázek, bude záhodno předeslati několik slov o účelu našich pokladen.

Judikát ve shodě s panující doktrinou prohlašuje sice hromadné pokladny sirotčí za jmění účelové, právnickou osobností nadané a státem spravované, však účelův jmění toho blíže nerozebírá.

Nemůže býti pochybnosti, že účel tento odvoditi se musí ze zákona samého a ten jest dle úvodní věty dnes plat-

^{10a)} Blížší postup tohoto ediktálního řízení upraven nejnověji min. nařízením ze dne 23. prosince 1913, č. 43 (viz věstník 1913, str. 372—373). Srovnej příslušný vzorec na str. 72 tohoto spisu.

^{10b)} O řízení kadučním starých soudních deposit otiskuje Manz (1910) na str. 378—382 řadu novějších výnosů a nařízení.

ného císařského nařízení z 9. listopadu 1858, č. 205. ř. z.: zájem chráněnců a rolnický úvěr reální.

Pojmově jsou soudy povolány ku sledování pouze prvního účelu a sice jakožto úřady vrchnoporučenské, kdežto poskytování úvěru rolnického nespadá zásadně v obor jejich působnosti, pročez může při soudní správě sirotčích pokladen tento poslednější účel padati na váhu pouze jako moment podružný, čemuž svědčí i sama instrukce, přiřadující ku poskytování zápůjček na hypotéky jiné ještě způsoby, jimiž hotovost sirotčích pokladen zužitkována býti může (§ 25). Myšlenka, že zájem sirotků jest primérním účelem celé soudní správy sirotčích pokladen, vedle něhož rolnický úvěr tvoří vlastně nejdůležitější z prostředků k jeho dosažení (poněvadž pupilární jistota hypoték jest nejlepší zárukou, že zájmy sirotků nebudou poškozeny), přestupuje také další vývoj celé instituce těchto pokladen, při čemž pojem »zájmů« vyhraňuje se ve smyslu širším a zabírá nejen sirotky-vkladatele, nýbrž i mládež jinou sociální ochrany a hmotné podpory potřebnou. Dokladem toho jest zákon o přenechání úroků z přebytků sir. pokladen zemím (z 3. června 1901, č. 62 ř. z.), jenž ustanovuje, že při podílení sirotků má především brán býti zřetel na potomky ve válce padlých vojinů (§ 2) a pak zákonodárství zemské u provedení onoho říšského zákona vydané (v Čechách zemský zák. z 29. září 1902, č. 78 z. z.), jímž založeny zemské sirotčí fondy, podporující chudou a osiřelou mládež vůbec a nehledící již k tomu, že mládež ta s ústavem sirotčích pokladen, nemajíc v nich vůbec žádného vkladu, ničeho společného nemá.

Dlužno doznati, že tento novější vývoj změnil částečně původní určení a účel pokladen, rozšířiv přes rámec jejich sféry »zájmu chráněnců«, však změnou tou byla tendence jejich pouze obrozena, sledující účel příbuzný a ještě ušlechtilější, jako tomu bývá při t. zv. permutaci původního účelu nadačního na účel příbuzný.¹¹⁾

Při tom arci nebyl nijak porušen důležitý kvalifikační moment vlastní každému jmění nadačnímu, aby totiž věno-

¹¹⁾ Srv. Tilsch I. c. str. 116.

váno bylo účelům vyšším (čímž liší se právě nadace od souhrnu majetkových práv a závazků dočasně osobou fyzickou neovládaného a přechodným účelům sloužícího, jako jest nasciturus nebo hereditas jacens,¹²⁾ neboť opatřování zájmů trpící mládeže vůbec, nejen chráněnců soudu určitým vkladem v sirotčí pokladně vládnoucích, jest ethickým úkonem lidumilnosti, diktovaným vyššími hledisky sociální spravedlnosti.

V souvislosti dotkneme se ještě další otázky, má-li povahu universitatis bonorum každá pokladna okr. soudu, či celý souhrn pokladen těchto v okrsku určitého vrchního zemského soudu ležících?

Instrukce sama (§§ 5, 9), pojednávajíc o zúrokování vkladů sirotčích a o dlužnicích pokladny, jakož i veškeré úřední formuláře o zápůjčkách z pokladen poskytovaných vydané (dluhopisy, cesse, listiny o konversi, kvitance) mají na mysli pokladnu určitého okr. soudu jakožto kompaci-scenta. V knize pozemkové zapsána jest pokladna určitého okr. soudu jako věřitelka a ve sporech zastupuje ji zmocněnec jí ustanovený a nikoli finanční prokuratura. To by nasvědčovalo názoru, že jsou to samostatné právnické osoby. Však naproti tomu momenty, jimiž sirotčí pokladny teprve nabývají rázu veřejnoprávního útvaru typu nadace a jež umožňují docílení přiměřených výtežků celé správy a plnění ethického poslání pokladen, závislými jsou na zdatnosti ústřední správy jejich při vrchních soudech zemských. Jest to především stanovení míry úrokové ze vkladů i zápůjček,¹³⁾ sprostředkovácí činnost při vzájemných zápůjčkách jednotlivých okresních pokladen a tím umožněná rovnováha mezi poptávkou po úvěru a nabídkou peněz sirotčích v jednotlivých okresech nestejněměrně se vyskytující a konečně utvoření společného rezervního fondu pro veškeré okresní pokladny celého obvodu vrchních zemských soudů, čímž docílení se dá toho, by ztráty jedněch pokladen krýti se daly přebytkem druhých. Proto také vykazují se přebytky po-

¹²⁾ Srv. též str. 122.

¹³⁾ Srv. můj článek v hovorně Právnicka 1914. str. 149—151. (Účinek zvýšení úrokové míry etc.).

kladen společně a kvota (úrok) z nich poukazuje se vrchními soudy k výplatě zemským sirotčím fondům, kdežto jednotlivým okresním pokladnám dle klíče vrchním soudem sděleného přenechá se pouze provedení výplaty v určité lhůtě.

Z toho, co uvedeno, dá se dovozovati právem, že povahu samostatné právnické osoby má komplex všech sirotčích pokladen v zemi jakožto hospodářský celek a nikoli jednotlivé okresní pokladny, jež jsou vlastně sběrnými poplatků a nabídek, jakými filiálkami ústavu ústředního a jest právě věcí kýžené reformy, by dnešní celkem primitivní zařízení ústřední správy pokladen bylo účelně zdokonaleno, o čemž již výše v textu a v poznámce 3. učiněna zmínka. Proto také min. výnos z 8. září 1912, č. 25.321/12 (sdělený presidiálně) kárá, že některé okresní pokladny při vzájemné finanční výpomoci žádají, by jim zápůjčku splácející pokladna ponechala předem připadající půlletní úrok (jinak přijetí splátky zápůjčky bez půlletní výpovědi odmítajíce), poněvadž vycházejí z mylného názoru, že vykazujíce menší prosperitu, když by úrok ten neobdržely, poškozovaly by hospodářství sirotčí pokladny. Výnos ten poukazuje zejména na § 3. zák. z 3. června 1901, č. 62 ř. z., dle něhož ručí přebytky jedné pokladny za ztráty druhé (v obvodu téhož vrchního soudu,¹⁴⁾ a akcentuje, že správa všech pokladen v zemi jest jednotná a těmž účelu slouží. V témž duchu myšleno jest i min. nař. z 18. května 1913, č. 17 věstn. min. spr., odstraňující půlletní výpověď při splácení vzájemných zápůjček mezi sirotčími pokladnami a znamenající další krok čelící ku sjednocení správy všech pokladen v zemi jakožto hospodářského celku.

Vyšetřivše takto podstatné znaky právní povahy na-

¹⁴⁾ Jak již Geller l. c. upozornil, dlužno § 3. tohoto zákona (slova »Waisenkassen des Kronlandes«) ve shodu uvést s hranicemi jednotlivých obvodů vrchních soudů. Na př. v Haliči jsou dva vrchní soudy (ve Lvově a Krakově) a každý z nich zavedl pro sirotčí pokladny jinou míru úrokovou (4½%, 4%). Také pro Moravu a Slezsko nehodí se slovo »Kronland«, ježto obě tyto korunní země mají společný vrchní soud v Brně. Proto společné ručení za ztráty jednotlivých sirotčích pokladen vztahuje se na sirotčí pokladny téhož obvodu vrchního soudu a nikoli téže korunní země.

šich pokladen, můžeme přistoupiti k zodpovězení otázek judikátem č. 165 nadhozených.

ad 1. Mezi zápůjčkou a nepravdělným depositem, hledíme-li k jich hospodářskému účelu, spočívá podstatný rozdíl v tom, že zápůjčka jest v zájmu příjemce, deposit pak v zájmu deponenta, v obojím případě však odevzdaná věc zastupitelná přestává býti pro příjemce věcí cizí (jinak pravidelný deposit) a proto on nese nebezpečí zkázy a zhoršení převzatého předmětu, kterýž po uplynutí doby schovací vrací in genere.¹⁵⁾

Pro naši otázku zajisté není sporno, že soud přijímaje vklady svých chráněnců do uschování činí tak v jich zájmu (»im Interesse der Pfllegebefohlenen«), — argum. úvodní věta cís. nař. z roku 1858 — neboť to jest jeho úřední povinností, kdežto poskytování úvěru rolnického, jež ovšem nebylo by přímým zájmem chráněnců soudních, nýbrž spíše pokladny samé (potřebující pro poskytování úvěru toho dostatečných prostředků), jest při soudní správě pouhým účelem podružným, sloužícím přednímu »zájmu sirotků« jakožto prostředek (srovnej předchozí výklady).

Vklady sirotků zůstanou po dobu uschovací fakticky v neomezené dispozici soudní správy, tvoříce právně souhrn jmění typu nadačního a jest povinností soudu sirotčí pokladnu spravujícího, by sirotkovi při vystoupení z ochrany soudní (zletilost, úmrtí, venia aetatis a pod.) vklad v penězích s přirostlými úroky hotově vyplatil. Stejnou právní povahu nepravdělného deposita mají vklady v bankách pro

¹⁵⁾ Přehled literatury o této otázce uvádí na př. Stubenrauechů v komentář k rak. obč. zákonu 7. vyd. II. díl při §§ 957.—959. obč. z., str. 158—161.

Otázka za bývalé správy našich pokladen úřady patrimoniálními dosti praktická, jaký totiž vliv na vklady sirotků má konkurs majitele dominia — jemuž (jak shora v pozn. 1. zmíněno bylo) přebytky sirotčích pokladen náležely, jest při dnešní státní správě pokladen těchto nepraktická. Theoreticky bylo by hájiti názor, že vklady ty do konkursní podstaty nenáležejí a mohou býti deponenty vindikovány. Ovšem bylo by hůře pro sirotky — vkladatele, kdyby vklady jich byly uznány za pouhé zápůjčky sirotčí pokladně poskytnuté, neboť v konkursu pokladny náležely by až do III. třídy věřitelů konkursních!

obchody girové a šekové přijaté a dle některých i vklady ve spořitelnách.

Však i při jednom druhu pravých soudních deposit, totiž uschování hotových peněz, máme co činiti s nepravidelným depositem, ježto úřady schovací vrací deponentovi tantumden ejusdem generis, ovšem bez úroků, čímž poměr ten jedině liší se od záručitelné úschovy vkladů v hromadné sirotčí pokladně.

Z toho všeho vidno, že vklady chráněnců soudních v hromadné sirotčí pokladně umístěné mají povahu nepravidelného deposita, a nikoli zápujčky.

ad 2. Nesnadnější a důležitější jest řešení otázky, jak kdysi naložiti s vklady nezvěstných percipientů, když po nabytí zletilosti k ediktální soudní výzvě o ně se nepřihlásili?

Vklady tyto dle judikátu č. 165 mají zůstati prozatím ve záručitelné správě sirotčích pokladen právě tak, jako by majitelé jich posud nebyli zletilými (§ 217 posl. vět. nesp. říz.).

Konečný osud jich bude záviseti od toho, jak vůbec s přebytky sirotčích pokladen bude naloženo, neboť splynou s nimi v jedinou podstatu, kterouž postupně budou rozmnožovati, kdežto před vydáním judikátu byly převáděny do bezúročného deposita, kdež po 30 letech jako odúmrtí byly stejně jako jiná stará deposita zabírány fiskem.

Stal se sice v literatuře¹⁶⁾ pokus rozlišováním právního postavení, jaké mají vkladatelé sir. pokladen před nabytím zletilostí a jaké mají po této době (když vkladů svých nevybrali), odůvodniti mínění, že od této doby jakožto pouzí věřitelé pokladny (ne již členové její) strpěti musí promlčení svých vkladů, byť tyto pro nezvěstnost percipienta zůstaly v úročném uschování sir. pokladny (při čemž kapitál sám podléhal by 30letému a úrok 3letému promlčení) — však vývody ty založeny jsou na odvážném předpokladu, že vkladatelé každé jednotlivé sir. pokladny tvoří veřejné spole-

¹⁶⁾ Dr. J. o. s. P. Geller: Die gemeinschaftlichen Waisenkassen (1907), str. 9.—14. separátního výtisku.

čenstvo a veškeré pokladny jednoho obvodu vrchního soudu garanční společnost.

Tato konstrukce kotví vzhledem k jednotlivým pokladnám v přeceňování momentu, že kmen vkladatelů přístupováním a vystupováním jednotlivých členů se mění — podle toho, jak který chráněncem uložením nebo vybráním svého vkladu stal se nebo přestal býti podílníkem sir. pokladny. Tento moment souvisí úzce s veřejnoprávní funkcí pokladen samých, jež založeny byly státní mocí přičiněním soudů poručenských. Přístup členů děje se rozhodnutím soudu dle §u 194, č. 6 nesp. říz., a §u 1 sir. instr. bez svolení poručenice nebo poručníka, kteří též nemají nijakého vlivu na správu vkladu sirotka v pokladně — což vše odporuje pojmu společenstev, která jmění a podniky společenstevní svými orgány spravovati musí, neboť jmění společenstevní patří stejným dílem členům jich, kdežto vklady v sir. pokladně uložené stávají se vlastnictvím pokladny samé. Rovněž vystoupení členů sir. pokladen jest nucené, jakmile nabyli svéprávnosti. Tato fluktuace členstva, tvořící charakteristikon společenstev, nemůže tedy u sir. pokladen padati na váhu.

Rovněž nelze spřáteliti se s tvrzením onoho autora, že § 3 zák. o přenechání úroků z přebytků sir. pokladen zemím ustanoviv, že ztráty jedněch pokladen mají býti nahražovány z přebytků druhých (v obvodu téhož vrchního soudu), vtiskl tomuto souhrnu okr. pokladen ráz garanční společnosti. Ze zákona toho — jak výše vyloženo — dá se odůvodniti pouze tolik, že jest tu vlastně jediný souhrn práv i závazků typu nadace (universitas bonorum), zahrnující jmění a dluhy všech okr. pokladen v obvodu vrchního soudu.

Proto nelze tvrditi, že vkladatel, který při nabytí svéprávnosti opomenul vybrati vklad svůj ze sir. pokladny, přestal býti členem společenstva sir. pokladny a stal se pouhým věřitelem jejím — on byl jako přínosce vkladu do sir. pokladny již původně pouhým jejím věřitelem, maje nárok toliko na vydání vkladu toho s úroky při zletilosti své, však nějakého nároku na zisk při správě pokladny docílený neměl, což již proto jest přirozeno, že při správě se vůbec

nezúčastnil a není postižen ztrátami, jež by pokladna utrpěla. Ještě méně mohlo se změnit postavení nezvěstného percipienta po dosažené zletilosti — vždyť s vkladem jeho stejně dále se hospodáří a úroky se mu připisují.¹⁷⁾ Právě toto další zúrokování vkladu nevybraného překáží tomu, by byl promlčen, obsahujíc implicitě uznání nároku dlužníkem (§ 1497 obč. z.). Že naopak vklady liknavých percipientů do bezúročného deposita převedené po určité době jako odúmrtí připadají státu (stará deposita), jest následkem speciálních předpisů zákonných (otištěných u *M a n z e* 1910, str. 376—385) a nemá co činiti s domnělou přeměnou bývalého člena pokladny na věřitele jejího (jak *Geller* tvrdí).

Také osud přebytků (reservního fondu) sirotčích pokladen nedá se odpoutati od osudu sirotčích pokladen samých. Zdá se, že nebezpečí zabrání jich státem — jak se stalo r. 1873 ve Štýrsku — za dnešní prosperity pokladen a vzrůstu lidumilného hnutí v obyvatelstvu jest celkem zažehnáno, neboť není příčiny k jich zrušení a provedení likvidace. Kdyby přes to ke zrušení pokladen dojíti mělo, připadlo by jmění jich přece jen státu a to jako *b o n u m v a c a n s* zaniklé právnické osoby typu nadačního, však stát přejal by jmění to s immanentním jeho účelem a sice buď tímž neb alespoň podobným,¹⁸⁾ v každém případě však s účelem zájmům chráněnců soudních vyhovujícím.

Po dobu trvání sirotčích pokladen zůstávají ovšem přebytky v soudní správě, pročež, pokud jakožto rezervní fond, budou postačitelnými k zamezení jakýchkoli ztrát a k zapravení výloh se správou pokladny spojených,¹⁹⁾ nelze

¹⁷⁾ Rozdíl obou názorů bude praktickým tehdy, jest-li že se původně nezvěstný percipient o svůj vklad přihlásí. Dle *Gellera* obdržel by percipient 32 roků starý svůj vklad obnosem, na jaký měl nárok při dosažení fyzické zletilosti, rozmnožený pouze o úrok za 2 leta, ježto úrok za dvojí tříletí se mu zatím promlčel. Dle názoru hájeného v textu obdržel by však úrok celý, poněvadž jeho vklad po celou dobu v sirotčí pokladně zůstal a ve správě jeho žádná změna nastati neměla (§ 217. posl. věta nesp. řiz.). Srv. min. nař. cit. v pozn. 10 a) a vzo-rec na str. 72—73.

¹⁸⁾ Srov. *Tilsch* l. c. str. 116—117, kdež citovány jsou též § 646. obč. zák. »na všechny časy« a § 710. obč. z.

¹⁹⁾ Reservní fond má v pasivních knihách každé okresní sirotčí pokladny stejně jako jiný věřitel (sirotek) svoje zvláštní konto

upřítí státní správě právo, by oním volným plus jednou disponovala — nikoli však libovolně, nýbrž vzhledem k veřejnoprávní povaze pokladen a vyšším účelům jimi sledovaným takovým způsobem, že by je věnovala účelu příbuznému a to nejen co se týče úroků z nich — jako již učinila vydáním častěji již jmenovaného zákona z 3. června 1901, č. 62 ř. z., o přenechání úroků přebytkových zemím — nýbrž i pokud jde o kapitál samý (permutace).

Také v takovémto případě nevybrané vklady nezvěstných percipientů jakožto součástka přebytků pokladny sdílely by její osud — připadly by změněnému, však přece jen homogenním účelům věnovanému útvaru nadačnímu.

Srovnáme-li konečně rozdíl mezi postavením liknavého percipienta, jehož vklad byl do bezúročného úschovy soudní převeden, a naopak nezvěstného percipienta, jehož vklad v sirotčí pokladně nadále se zúrokuje, seznáme, že onen přihlásiti se může o vydání svého vkladu pouze do doby 30 let po převedení vkladu do deposita, i obdrží jej bez úroků, kdežto tento přihlásiti se může o vklad svůj kdykoli a obdrží jej i s úroky. Nevybraný vklad onoho připadne fisku po uplynutí doby promlčecí, kdežto vklad tohoto, byť i státní správa jím při permutaci nebo zániku sirotčích pokla-

(§ 50. instr.). K výlohám, jež z fondu toho zapraveny býti mají, náleží dle min. výn. z 5. září 1883 č. 14.090 vrchn. z. soudu v Praze sděleného náklady na vazbu kontovních knih (nikoli však zaopatření tiskopisů) a jest rovněž z rezervního fondu krýti ztráty, jež sirotčí pokladna utrpěla prodejem veřejných obligací (min. výn. z 22. července 1860 č. 7856), kdežto ztráta kursovní obligací v sir. pokladně zbylých vykazuje se číselně ve sloupci 13. ročního výkazu pasiv sirotčích pokladen a zmenšuje účetně roční přebytek hospodářství jich, kdežto kursovní zisk v témž sloupci vykazovaný přebytky ony účetně zvyšuje.

Celkem jsou to však obnosy mizivě nepatrné, když dle posledního výkazu (za r. 1912) veřejné obligace tvoří necelých 8% (7.69%) veškerých aktiv sirotčích pokladen v Čechách a kvóta tohoto umístování stále klesá a patrně úplně zmizí, ježto potřebná hotovost k výplatě percipientů opatřována bude budoucně z umořovacích a obyčejných splátek dlužníků pokladny na kapitál zápůjček jim poskytnutých, kteréžto splátky nařízeny byly min. výnosem z 22. dubna 1913 č. 11987/13 obligatorně a tím odpadne potřeba umístování hotovosti sirotčích pokladen v cenných papírech, jichž prodejem umožňován byl okamžitý příliv peněz do pokladny. O choulostivých stránkách umístování hotovosti v cenných papírech srv. *Klier* l. c. 165 a 178.

den včetně disponovala, nepřipadne státu jako nové bonum vacans, nýbrž obživne v novém útvaru věnovaném zase nějakým vyšším účelům lidumilným. Dědicové liknavého percipienta mohou hlásiti se o deposit pouze do uplynutí doby promlčecí, však dědicové nezvěstného percipienta mohou uplatňovati své nároky na jeho vklad v sirotčí pokladně i později, musí však dříve postarati se o provedení řízení ve smyslu zákona ze dne 16. února 1883, č. 20 ř. z., jímž nezvěstný za mrtva byl by prohlášen.

III. Vznik, vzrůst a upotřebení přebytků.

Kdežto správa sir. pokladen bývalými úřady patrimoniálními dodělala se výsledků jak hmotně tak i mravně celkem smutných, musíme s plným a zaslouženým uznáním vysloviti se o správě státní, jež trvající dnes nepřetržitě přes půl století (od r. 1859), nejen zavedla pořádek do rozháraných poměrů této instituce, nýbrž i finančně na pevný základ ji postavila (§ 11 instr.), potřebné kautely, zaručující poctivost a nezištnost státních orgánů ji spravujících, zřídila (§ 5 úv. zák. k instr.) a ač uspořádání toto jest poněkud primitivní a dnešní potřebě rychlejšího a výnosnějšího peněžního obratu vždycky nevyhovuje a proto včasné reformy vyžaduje, přece vykázati se může mnohamilionovými správními přebytky, jež umožňují, by stala se důležitým činitelem v oblasti dětské humanity.

Chtějíce vysvětliti, kterak umožněno bylo docílení těchto přebytků, musíme blíže přihlédnouti jak k passivním, tak i k aktivním obchodům sir. pokladen, jež, jak všeobecně se uznává, spočívají na principu spořitelním (Reicher), opatřující mladistvým členům svým mírné, však bezpečné zužitkování jich peněz, vládnouce náležitým rezervním fondem a pěstující takto u vkladatelů záhy ducha spořivosti.

A) Hospodaření se jměním vkladatelů (passiva pokladen).

Do sirotčí pokladny přijímají se pouze hotové peníze a to nejen peníze docházející pro chráněnce dotyčného soudu poručenského (§ 1. a 2. sir. instr.), nýbrž

i hotovosti, jež od jiných sirotčích pokladen obvodu téhož vrchního soudu ve smyslu min. nař. z 8. května 1887, č. 18 věst., jakožto zápůjčka poskytnuty byly,²⁰⁾ jakož i dlužníky sir. pokladny splacené valuty zápůjček, pokud se týče splátky na kapitál a úroky.

Není správně tvrzení Gellerovo, že pojem »hotových peněz« byl značně rozšířen, ježto prý do sir. pokladny kromě peněz přijímají se též bursovní papíry a soukromé dluhopisy, neboť v uschování pokladny nalézající se bursovní hodnoty (veř. obligace a cenné papíry) nebyly tam chráněnci vneseny, nýbrž zakoupeny soudem z přebytečné na hypoteky neumístěné hotovosti, kdežto z dluhopisů uschovávají se v sir. pokladně pouze ty, které sepsány byly o zápůjčkách sir. pokladnou poskytnutých a hypotéckárně zjištěných (§ 4, odst. 2. instr.). Soukromé dluhopisy chráněnců samých (ve funkci věřitelův) dle nař. min. sprav. a fin. ze dne 15. srpna 1859, č. 154 ř. z. (otištěného u Manze při § 217. nesp. říz.) k soudu složené uschovávají se v depositu a po marném vyzvání zletilého percipienta, by listinu si vyzvedl, uloží se do soudní registratury.²¹⁾

K soudu složené a pro chráněnce jeho určené bursovní hodnoty (veř. obligace, spořitelní knížky a vkladní knížky peněžních ústavů vůbec) neukládají se tedy v sirotčí pokladně hromadně, nýbrž v depositu jako singulární massa, jestliže soud poručenský neuzná vhodnějším, by na př. knížku takovou (spořitelní knížku s vkladem přes 3000 K) vybral a

²⁰⁾ V knihách passivních kont, jež vedou berní úřady podle místních obcí (§ 11. instr. a min. vñn. z 14. května 1860 č. 4078) obdrží nejen vkladající chráněnci (osoba nezletilá nebo svéprávnosti zbavená), nýbrž i zapůjčující cizí sir. pokladna zvláštní konto, v němž úroky koncem roku se připisují (§ 16. instr.). Hromadné sir. pokladny vzájemně zápůjčky nezasílají hotově v penězích, nýbrž poukážou si dotyčný obnos prostřednictvím poštovní spořitelny dle min. vñn. z 10. února 1912 č. 44.048/11 věstn. č. 31 (viz Némethy 1913 pozn. 1. k form. 170).

²¹⁾ Srv. pozn. 1. i 2. k form. č. 133 Némethy 1913, ve příčině dluhopisů společných pozn. 6. k form. č. 131 téže sbírky. Tyto dluhopisy vykazují se ve sloupci 7. ročního výkazu civilních deposit, jak sděleno jest ve věstníku 1914 na str. 169. Podrobný seznam dluhopisů a cenných papírů ve smyslu § 4. odst. 2. instr. zrušen (věstn. 1914, str. 464—465), i budou převedeny do správy pošt. spořitelny. — O čemž dále.

hotovost ve své sirotčí pokladně uložil²²⁾ maje volný výběr mezi jednotlivými způsoby, jimiž peníze chráněnců plodně (»fruchtbringend«) uložit za výhodno uzná (§ 194, lit. 1—12 nesp. říz.) (Manz 1910, str. 200—218).

Měřítkem, podle něhož posouditi se dá bezpečnost a úspěšnost správy sirotčích vkladů, nebude ani tak pragmatikální jistota hypoték, na něž vklady ty ve formě zápůjček se umístí — ježto bezpečnost jich přesnými předpisy zákonnými zaručena jest — jako spíše způsob, jak upravena jest fruktifikace zápůjček těch, totiž jich z úrokování (což v instrukci podrobně jest upraveno), při čemž hlavně záležiti bude na správném a včasném vybírání úroků. Fruktifikace vkladů, jež sir. pokladna umístila v cenných papírech a spořitelních knížkách, nebude ani soudu poručen-skému ani bernímu úřadu působiti zvláštních obtíží, poně-vadž děje se mechanicky prodejem kuponů a připisováním úroků ve spořitelních samých a hodnoty tyto vůbec tvoří nepatrný zlomek aktivního jmění sirotčích pokladen.

Proběheme-li blíže způsob, jak s. p. ve funkci věřitelky úrok od dlužníků svých vybírá a jak naopak zúrokuje uložené u ní vklady, jsouc sama dlužnicí, shledáme především úkaz v jiných peněžitých ústavách nemyslitelný, totiž stejnou míru obojích úroků: pro zúročení vkladů jest

²²⁾ Ač to nesouvisí přímo s vytyčeným tématem naší rozpravy, upozorňujeme, že čím dále tím zřetelněji převládá snaha, by veškeré depositní masy civilní byly převedeny do úschovy peněžních ústavů zaručujících řádnou jich správu a nenalézajících se ve správě státní, čímž soudům i berním úřadům poskytne se značná úleva. Z toho nejsou vyňaty ani singulární depositní masy soudních chráněnců. Srv. příslušné předpisy o ukládání a převádění soudních deposit v úschovu rak.-u h. banky a Zemské banky král. Českého citované v poznámce 2. k form. č. 103 sbírky Némethyho (1913), pokud se týče poštovní spořitelny text na str. 210—211 téže sbírky formulářů (1913), co do uschovací provise doplněný min. nařízením z 6. srpna 1912 č. 41 věstn. Spořitelní knížky soudních chráněnců není třeba ani u soudu ani u zmíněných peněžních ústavů deponovati neboť stačí vinkulovati knížku, jež v rukou zák. zástupce se ponechá. To jest nyní blíže upraveno min. výnosem z 3. ledna 1911 č. 2 výnosem vrch. z. s. v Praze z 23. dubna 1913 Praes. 8919-26/13, pak sdělením ve věstn. 1913 str. 124 a 315 a r. 1914 str. 25. O vinkulaci soudně deponovaných spořitelních knížek srv. Némethy (1913) form. č. 114 s poznámkami a min. nař. z 16. června 1895 č. 12.290 (věstník 1895 č. 13).

rozhodná výše úroků, kteréž pokladna sama z aktivního jmění svého vybírá (§ 6. nař. z 9. listopadu 1858, č. 205 ř. z.). Tímto aktivním jměním míněny jsou patrně pouze zápůjčky na hypotéky umístěné, ježto při jinakém, celkem nepatrném umístění míra úroková nebude stejná a častěji kolísá (na př. při spořitelních knížkách), kdežto úrok z hypotékárních zápůjček dluhopisem jest na dlouhou dobu stabilisován.²³⁾

Z podrobnějšího rozboru fruktifikace jak aktiv, tak i passiv sirotčích pokladen — při jinak stejné míře úrokové z obojího jmění — bude patrné, že se původně nepomýšlelo ani na zisk kynoucí právě z rozdílu mezi úrokem aktivním (vyšším) a passivním (nižším), a že také úrokovací modalit, jež pro sir. pokladny později tak výnosnými se staly, pojaty byly do instrukce jen jako nutné ručebné opatření, by ztráty a výlohy krýti se daly z případných výtěžků samých, nevyžadující žádných zvláštních obětí od správy státní²⁴⁾ a že tudíž nějakých zjištěných záměrů u státní správy nebylo. Tyto kautely pro zúročení vkladů předepsané a za dnešní techniky účetnické u jiných ústavů odstraněné, jsou tyto:

1. úrokují se pouze vklady 10 K a výše, pokud se dají zaokrouhliti na stupnici 10 dělitelnou (na př. při vkladu 29 K zúrokuje se pouze částka 20 K, kdežto zbytek 9 K zůstává nezúročen potud, až vklad s připsanými úroky nebo s novým vkladem dosáhne výše 30 K). Srv. § 6. nař. z r. 1858 a § 7. instr.:

²³⁾ Ve starších dluhopisech a též v knihách pozemkových objevuje se začasť vysoká míra úroková (5—6%), však vybírá se od dlužníků v obvodu vrchního soudu pro král. České již od r. 1893 až do r. 1914, tedy po celých 21 roků pevný úrok 4% (výši tu stanoví vrchní zemský soud). Také sirotkům vyplácí se po celou tuto dobu 4% passivní úrok z vkladů do sirotčí pokladny přijatých.

²⁴⁾ Jak úzkostlivě správa státní hospodář s rezervním fondem sirotčí pokladny, jest nejlépe vidno z toho, že tiskopisy k uzavírání zápůjček předepsané (návrhy, usnešení a též listiny — dluhopisy, cesse, kvitance atd.) — pořizovati musí soudy z kanc. a úř. paušálu. Z fondu onoho platí se však vazba knihy passivních kont správu trestnic pořizovaná (výnosy vrch. z. soudu z 16. června 1903 Praes. 10705-20/13 a 28. srpna 1910 Praes. 17796-20/10), nové tabulky na 4½% úrok a umořovací plány (5%) pro potřebu soudu a berního úřadu (výn. vrch. z. s. z 24. ledna 1914 Praes. 2054-20/14) a přípustno jest též poskytnouti právnímu zmocněnci sir. pokladny hotovou zálohu z jejího rezervního fondu (výn. vrch. z. s. z 23. listop. 1900 č. 11.426 sdělený v Némethyho

2. zúročitelné vklady mezi měsícem došlé nebo k úročení dospělé teprve od 1. příštího měsíce se zúrokuje (§ 7 nař. z r. 1858 a § 8. instr.);

3. při výplatě vkladu percipientova počítá se úrok pouze do posledního dne předešlého měsíce, kdyby však percipient s vybráním poukázaného mu obnosu otálel (§ 217. odst. 2. nesp. říz.) a vybral jej teprve ve lhůtě 3 měsíců neb i později (po případě z deposita, kamž byl zatím převeden), obdrží úrok pouze do konce měsíce předcházejícího dnu původní splatnosti (pravidelně zletilosti) a úrok celého mezičasu až do převedení do deposita nebo do skutečného vybrání vkladu zůstane v sirotčí pokladně (§ 10 nař. z r. 1858 a § 9. instr.);

4. rovněž při výplatě menších obnosů ze vkladu chráničova během doby uschovací (na př. příspěvků na výživu a ošacení) připadá mu úrok z původního vkladu pouze do konce předešlého měsíce;²⁵⁾

5. úroky připočtou se pouze jednou koncem roku a připíší se ku kapitálu.²⁶⁾ Činí-li úrok ten méně

sbírce vzorců (1913) při form. č. 173 pozn. 1.). Z rezervního fondu platí se též výlohy spojené s patřičnou evidencí tažených slosovateľných papírů sir. pokladnou zakoupených (výn. z 14. září 1888 č. 23.451) a výlohy nákupu veř. obligací vůbec (výn. z 11. května 1860 č. 6627). Má-li býti ztráta sir. pokladny z rezervního fondu vyrovnána, jest třeba před vydáním příslušného poukazu vyžádati s přivolení vrchn. zemsk. soudu a ministerstva (min. nař. z 9. října 1911 č. 46 věstn.).

²⁵⁾ K realizaci takových částečných výplat má se použití především úroků, počítaných ovšem zase pouze do konce předešlého měsíce. Ke každému připočtu a výplatě úroků během roku (na účet celoročních úroků) jest třeba zvláštního poukazu poručenského soudu na berní úřad. Srv. Němethy (1913) pozn. 2. k form. č. 117.

²⁶⁾ Z pravidla všude úrok z vkladů púletně se připočte a připíše a tak mělo by býti také u sirotčích pokladen, kteréž od dlužníků svých úroky ze zápujček dvakrát ročně předem vybírají a připisují (§ 30. instr.), pokud se týče při poskytnutí zápujčky z její valuty předem srážejí (§ 31. instr.).

Spořitelni regulativ z 2. září 1844 připouští roční přepis úroků pouze těm vkladatelům, za něž spořitelna platí 1½% daň důchodovou, aniž by jim ji z úroků srážela. To však sir. pokladny nečiní, nýbrž daň onu vkladatelům každoročně srážejí, pročť by měly stejně, jako v takovémto případě spořitelny činí, úroky dvakrát ročně připisovati. Poštovní spořitelna úroky též pouze jednou ročně připisuje.

než 10 K a obnos kapitálu se jím nezaokrouhlí na obnos 10 dělitelný, zůstane ovšem bezúročným, pokud ono zaokrouhlení dalším vkladem nebo připsáním úroků příštího roku nenastane (§ 16. a 17. instr.);

6. při ročním připsu úroků odpočítá se ihned od připadajících úroků 1½% daň důchodová tak, že se připíše dotýčný úrok ryzím obnosem (po srážce oné daně). Srv. sdělení ve věstníku 1897, str. 367;

7. zemře-li chránič před splatností svého vkladu (zpravidla před zletilostí), obdrží jeho dědicové úrok až do konce měsíce skutečné výplatě předcházejícího (min. nař. z 28. listopadu 1891, č. 21.852, věst. č. 42).

Od těchto, pro hospodářství sirotčích pokladen velice výhodných předpisů zúročovacích, jimiž passivní míra úroková fakticky ztenčena byla pod aktivní míru úrokovou od dlužníků pokladen vybíranou a následkem různých vedlejších modalit fakticky ještě zvýšenou (o čemž dále), liší se způsob zúrokování spořitelny v patrný prospěch vkladatelů a možno tvrditi, že vkladatelé v nich při nominelně stejné míře pasivních úroků (4% nebo 4½%) obdrželi by více, nežli v sirotčí pokladně, kdyby totiž spořitelny stejně vysoký úrok platiti mohly,²⁷⁾ potřebující jistý zlomek míry

Jaký asi zisk z tohoto dnes již neobvyklého jednorozního připočtu úroků z vkladů sir. pokladnám připadá, dá se vypočísti. Vklad 1000 K připisováním úroků z kapitálu a úroku jednou ročně zdvojnásobí se za 17 r. 8 měsíců, při púletním připsu za 17 r. 6 měsíců. Při ponechání vkladů po 24 roků v sir. pokladně, získává ona přibližně 3měsíční úrok veškerých vkladů, což při mnohomilionových vkladech každoročně slušné plus poskytuje.

²⁷⁾ Vzorné stanovy spořitelny, doplňující původní regulativ z r. 1844, připouštějí zúročení vkladu od 1 koruny počínajíc, kterýž v některých spořitelnách (ku př. v obecních) již příštím dnem nebo od polovice měsíce se zúrokuje a úrokování přerušuje se teprve dnem 1. nebo 15. měsíce před vybráním. O púletním připočtu úroků učiněna zmínka v poznámce předešlé.

Zajímavé zprávy podává Klier l. c. str. 37 o zúrokovacích modalitách staré spořitelny v Plzni (činné od r. 1857). Mnohé z nich upomínají na naši sir. instrukci z r. 1859. Jako nejnovější našim sir. pokladnám poštovní spořitelna, tak plzeňské spořitelně filiálka Rak. nár. banky musila přispěti v r. 1875 k výplatě vkladatelů, když výpověď 10% zápujček hypotékárních a zvýšení úrokové míry nepomohlo! Srv. Klier l. c. 63.

úrokové na výlohy režijní, jichž sirotčí pokladny za bezplatné správy soudů a berních úřadů arcif nemají. Srv. Klier l. c. 163.

Hospodaření se jměním vkladatelů přináší sirotčím pokladnám nehledíc k vyličeným modalitám úrokovacím ještě další značnou výhodu tehdy, jestliže majitel vkladu nemůže býti vypátrán a vyzván, by si vklad svůj i s úroky vybral (§ 217. posl. věta nesp. říz.) — neboť pak zůstává celý tento vklad i s úroky ve správě sirotčí pokladny, rozmnoží se jím jmění aktivní,²⁸⁾ pokud se týče fond rezervní, a nese při umístění užitek další (bylo probráno při právní povaze sub II. in fine). Jedinou újmou jest ztráta schovacího poplatku, když vklad se nevybere, ta však nestihá sirotčí pokladnu, nýbrž poplatkový erár.

K modalitám úrokovým, ad 3. a 4. zmíněným, možno ještě podotknouti, že v jednom případě sirotčí pokladna ze vkladu došlého úrok počítá již ode dne výplaty (nikoli až od prvního dne příštího měsíce) a sice tehdy, když dotyčný vklad převeden byl jinou sirotčí pokladnou proto, že k vedení poručenství stal se příslušným jiný soud (na př. při delegaci dle Šu 31 jur. n.), neboť při vzájemném zúčtování mezi oběma berními úřady poukáže posavadní pokladna kromě vkladu též úrok až do posledního dne výplatě předcházejícího a nová pokladna úrokuje částku tu ode dne přijetí (dle poznámky shora sub 20. prostřednictvím poštovní spořitelny), kdežto srážka 1½% daně důchodové provede se pouze u nové pokladny koncem roku, kdy z úroku vkladu onoho srážka se vykoná a pouze ryzí úrok na passivním kontu se připiše (výn. v. z. s. z 1. května 1905, Praes. 7905-20/5 a věst. 1897, str. 367).

Podobně bude postupovati nyní, když při vzájemných zápůjčkách mezi sirotčími pokladnami odstraněna byla půlletní výpověď (nař. z 18. května 1913, č. 17 věstn.), kdežto

²⁸⁾ Mnoho-li činí tyto vklady nevěstných percipientů nedá se zjistiti. V díle »Oesterreichische Statistik« XXX., sešit 5., v poznámce 27. činí se zmínka o tom, že obnosy liknavých a nevěstných percipientů každoročně ze sirotčí pokladny do deposita převáděné — před judikátem č. 165 totiž byly také vklady nevěstných percipientů ze sirotčích pokladen vylučovány — jsou dosti značné a tvořily v r. 1891 u jedné dolnorakouské sirotčí pokladny 3·1% všech vkladů chráněnců i s úroky.

před tím sir. pokladna ve funkci věřitele splacení zápůjčky před vypršením půlletní výpovědi jen tehdy přijmouti byla ochotnou, když nahrazen jí byl ušlý úrok ve smyslu § 40., odst. 2. instr., jaký právě musí pokladně nahraditi každý její dlužník, jemuž bylo povoleno, by bez výpovědi zápůjčku splatil (o tom dále). Nyní odpadne tedy náhrada jakýchkoli úroků při vzájemné finanční výpomoci sir. pokladen, neboť všechny sirotčí pokladny obvodu jednotlivého vrchního zemského soudu tvoří hospodářský celek a to, co by pokladna splátku přijímající na náhradě úroků získala, ztratila by pokladna splácející, čímž by na úhrnné číslici celkových přebytků a tím i společného rezervního fondu žádná změna nastala (výnos min. sprav. z 8. září 1912, č. 25.321/12, sdělený vrchním z. s. Praes. 18.533-20/12).

Proto nyní zapůjčující pokladna může od dluhující pokladny, splativši zápůjčku bez výpovědi, úrok pouze do posledního dne předchozího měsíce požadovati (nař. z 18. května 1913 č. 17 věst.).²⁹⁾

Konečně zdůrazniti jest, že vkladatel nemůže sirotčí pokladně vklad svůj vůbec vypověděti, nýbrž splatnost vkladu nastává dosaženou fysickou zletilostí nebo dříve či později nabytou svéprávností (na př. prohlášením za zletilého s prominutím věku, propuštěním z moci otcovské, prodloužením moci této, zrušením opatrovnictví choromyslného atd.) § 217. cís. pat.^{29b)}

^{29a)} Samo sebou se rozumí, že nepřipisuje se úrok k takovému vkladu, z něhož zák. zástupce chráněncův s přivolením soudu vrchnoporučenského sám úrok vybírá (§ 18 instr.), však kdyby přes to, že k periodickému vybírání úroků jednou pro vždy zmocněn jest, úroky ty nevybíral, nepřipíše se a nezúrokuje se tento nevybraný úrok (srov. návěští form. č. 117 v Némethy sbírce (1913) a pak poučení ve věstníku 1905 na str. 109—110, otištěné též u Manze 1910 při § 18. instr., str. 317—318).

^{29b)} Pokud § 217. alin. 2. ukládá percipientovi, by o vydání svého vkladu žádal, obsahuje normu contra rationem legis, jak vidno z této úvahy:

Hotovost chráněncova přijímá se do sirotčí pokladny, nehledíc k projevu vůle strany, jakmile soud tento způsob ukládací ve smyslu § 194., č. 6. nesp. říz. uznal za vhodný i nemůže tomu majitel vkladu vůbec zabrániti (jinak u soukromých ústavů peněžních, kde vklady se dějí

B) Poměr k dlužníkům (aktiva pokladen).

1. Nežli přistoupíme k nejobvyklejšímu způsobu zužitčení hotovostí, jež dle odst. A) soud poručenský jako depositum irregulare od chráněnců svých přijal a jim proto dluhuje, totiž k ukládání takto nahromaděných vkladů na hypotéku, zmíníme se stručně o méně rozšířených způsobech ukládacích, kteréž teprve tehdy přípustny jsou, když hotovost sirotčí pokladny rychle na hypotéku, zákonnou jistotu poskytující, rozpůjčiti se nedá (§ 8 nař. z 9. listopadu 1858, doslovně opakovaný v §u 25 instrukce).

Na obou těchto místech ukládá se soudům, by hotovost na hypotéky neumístitelnou uložily »jiným z zákonnitě přípustným způsobem«, však zákon sám

dobrovolně). Po čas trvání ochrany soudem vrchnoporučenským (před nabytím fyzické nebo právní svéprávnosti) spravován jest vklad tento bez jakékoliv ingerence chráněncovy soudem sirotčí pokladny. Odstavec první § 217. ukládá soudu za povinnost vydati vklad percipientovi, jakmile nabyl práva ku vlastní správě jmění (»zur eigenen Vermögensverwaltung gelangt«), není-li žádné zákonné překážky. To vše jest zřetelným výrazem officiosní zásady, prostupující soudní správu majetku chráněncova v sirotčí pokladně i bylo by přirozeným důsledkem jejím, kdyby vklad, když podmínky prvního odstavce tohoto paragrafu soudem zjištěny byly, percipientovi vydán byl z úřadu, tedy bez jeho žádosti, čímž by odpadlo převádění vkladů nevybraných do deposita a prohlášení jich za odúmrf. Novější vývoj jest již ovládnán zásadou officiosnosti, jak vidno jest z poučení ve větníku 1906, str. 158 (otištěno u Manze 1910 při § 217 nesp. ř. str. 233—235), schvalujícího výmaz poznámky nezletilosti v knize pozemkové z moci úřední, různé úlevy při částečném vybírání vkladů a úroků ze sirotčí pokladny (viz věstník 1910, str. 141—142 — odpadá stvrzenka o přijatém obnosu do 40 K při výplatě poštou — věstník 1910, str. 135 — odpadá v tomto případě předložení passivní zápisní knížky neb vyjádření ve smyslu výn. z 24. února 1894, č. 3821 — další zjednodušení při výplatě deposit a sirotčích vkladů poštou a pošt. spořitelnou dle nař. z 28. listopadu 1911, č. 248 ř. z.; viz dále věstník 1912, str. 5—8 — zrušení passivních zápisních knížek sirotčích pokladen ve smyslu nař. z 13. září 1913, č. 206 ř. z., čímž změněn byl § 22. instrukce).

Ve všech těchto případech liknavost percipienta není spojena s žádnými újmami pro něho. Ovšem po vydání nař. z 28. listopadu 1911, č. 248 ř. z. (v poznámce citovaného) nežádá se již od percipienta, by před výplatou pošt. poukázkou nebo šekem předložil stvrzenku a vrátil passivní zápisní knížku. Bližší v Némethy 1913 vzorec č. 116 (105) v návěští a poznámkách s tou změnou, že zápisní knížky po vydání nařízení z 13. září 1913, č. 206 ř. z. se již nepředkládají.

způsobů těch neuvádí. Jest povahou věci vysvětlitelno, že bylo tu použiti alespoň obdoby předpisů, jež zákon k stejnému účelu na jiných místech uvádí a tu nejbližším pramenem jest § 194. nesp. říz., v jehož širokém rámci sirotčí pokladny jako speciální způsob ukládací pod č. 6. uvedeny jsou. Ze způsobů těch č. 1 (koupě nemovitostí) jest pro soudy nevhodným, předpokládaje spekulativní vlohu a činnost orgánu koupi provádějícího i vybočuje daleko z mezí působnosti soudů vůbec.³⁰⁾ Pod č. 2. připuštěná elokace (zápůjčka soukromníkům proti zákonné jistotě na nemovitosti) nedala se právě upotřebiti a zbývající případy zahrnují koupi rakouských státních a jim zákonně na roveň postavených veřejných obligací (č. 3, 4, 7—12 dle Manzova vydání 1910), jakož i vklady do spořitel, nyní až do obnosu 3000 K přípustné (§ 194. č. 5. nesp. říz. a zák. z 15. IX. 1909 č. 198 ř. z. u Manze nesp. ř. 1910, str. 204) včetně vkladů do spořitelny poštovní ve smyslu min. nař. z 2. října 1909 č. 199 ř. z. (otištěno tamtéž str. 205.—207.).

Zbývá tedy z těchto ukládacích způsobů (jež § 194. nesp. říz. předpisuje zákonným zástupcům chráněnců soudních) pro potřebu sirotčích pokladen pouze koupě veřejných dluhopisů a ukládání na knížky spořitel, včetně poštovní spořitelny.

O těchto podpůrných elokacích vydány byly obšírné návody ministerstva spravedlnosti pro jednotlivé vrchní

³⁰⁾ Stalo se již ovšem, že sirotčí pokladna koupiti musila v exekuční dražbě nemovitost, aby zcela nebo částečně na prázdno nevyšla se svou pohledávkou, kteráž bez náležité pragmatikální jistoty na dražební objekt byla zapůjčena. Případů takových týká se min. výn. z 5. ledna 1866 č. 51, otištěný u Manze 1904, str. 246 (ve vydání 1910 jakožto dnes nepraktický neotištěn) a byla také pro berní úřady výnosem z 5. února 1866 č. 2780 vydána zvláštní instrukce, jak má hospodářství na takto vydražené nemovitosti účtováno býti.

Dnes případy ty nenastanou, ježto poskytování zápůjček sirotčími pokladnami za náležité jistoty věnuje se přímo úzkostlivá péče, což jest i předmětem otázky 205. visitačního protokolu.

Jak těžiti má sirotčí pokladna z jednotlivých kautel novým exekučním řádem poskytnutých při dražebním řízení na dotýcnou nemovitost (zahájeném jiným věřitelem) vypočítává odst. I. min. výnosu ze dne 9. března 1899 č. 3254, otištěného u Manze 1910, str. 334—335, o čemž ještě v textu bude zmínka učiněna (str. 55).

zemské soudy, z nichž nejdůležitější otištěny jsou u M a n z e (1910) při § 25. instr. (str. 319.—327.) a při § 10. instr. (str. 314.).

Z těchto výnosů zmínky zasluhuje výn. z 11. května 1860 č. 6627 a z 21. srpna 1862 č. 8592 přenechávající úvaze soudu poručenského, jenž hotovost pokladny nemůže na hypotéku umístiti, kdy přikročí ke koupi buď veř. obligací nebo k uložení volné hotovosti na spořitelni knížku a zároveň doporučí k nákupu obligací sprostředkování depositních úřadů hlavního města,³¹⁾ při čemž výlohy poukážou se z rezervního fondu dožadující sir. pokladny. Výnos z 26. června 1881 č. 8028 upozorňuje na možnou ztrátu při nákupu slosovatelných státních obligací o nižším úroku (než-li pokladna běže od svých hypotekárních dlužníků).

Výnos ze dne 7. června 1883 č. 6089 upozorňuje soudy, by při ukládání volných hotovostí (okamžitě neumístitelných) do spořitelen řídily se předpisem Šu 194. č. 5. nesp. ř. a maximum dotyčné (nyní 3000 K) nepřekročovaly a raději u více spořitelen přebytečnou hotovost ukládaly.

Bedlivou prohlídku tažebních listin doporučovalo soudům nař. z 10. července 1888 č. 31 věstn. proto, by slosovatelný papír sir. pokladny byl včas realizován neb vyměněn, což zdůrazněno výnosem z 14. září 1888 č. 23.451. Dnes pošt. spořitelna spravující cenné papíry sir. pokladen — viz pozn. 23 b. a 31 — má ovšem v evidenci tak těchto papírů a sama je vyměňuje nebo realizuje.³²⁾ Prodej veř. obligací sir. poklad. zakoupených děje se s přivolením praesidia vrchního soudu, jež po případě realizaci tuto může zakázat (tak stalo se ku př. výnosem vrch. z. soudu v Pra-

³¹⁾ Dnes nákupy tyto obstará výhradně poštovní spořitelna. Srovnej v Némethyho kn. form. (1913) na str. 210 »Vor-bemerkungen« a nařízení z 4. října 1914 č. 75 větu, o němž pojednáno zevrubně na str. 57 a násl. t. spisu.

³²⁾ K evidenci slosovatelných papírů byly dříve též povolány rak.-uh. banka a Zemská banka král. Českého, kteréž ilned po tahu cenný papír realizují. nebo vyměňují dle stálého poukazu soudního vydaného již při převzetí valuty nebo papíru (srv. pozn. 6. a 7. k form. č. 103 Némethy 1913). Dnes funkci tu obstarává výhradně pošt. spořitelna dle pozn. 31.), o čemž srov. text na str. 59. a 60. t. sp.

ze dne 25. dubna 1913, Praes. 9274/20-13 se schválením ministerstva vydaným).

Celkem vykazuje však podpurná elokace aktiv sirotčích pokladen ve veř. obligacích a vkladech spořitelních rozměry nepatrné, poněvadž soudy při těchto ukládacích způsobech projevují značnou zdrželivost,^{33a)} odůvodněnou kolísavostí kursů a změnou úrokové míry, kdežto z pasiv sirotčích pokladen platiti jest pevný úrok na dlouhou řadu let stabilisovaný (viz pozn. 23.).

Smutné zkušenosti s poklesem cenných papírů (zmíněné shora na str. 10. t. sp.) ukázaly, že zdrželivost soudů, zejména při nákupu veř. obligací osvědčená, ať byla příčinou její přílišná úzkostlivost nebo bankovní neškolenost orgánů rozhodujících o umístění, přece jen uchránila sirotčích pokladen před zbytečnými ztrátami.^{33b)}

2. Přecházejíce nyní k pravidelnému zužitkování jmění sirotčích pokladen, totiž k umísťování jich pod hypotéku, můžeme především vytknouti, že není žádného sporu o tom, v jakém právním poměru hypotekární dlužníci k sirotčím pokladnám se nalézají: jest to hotová zápůjčka poskytnutá pokladnou jednotlivým soukromníkům, kteří dávají pro ni do zástavy své rolnické nemovitosti (reální kredit).

Zdá se, že výnos z 9. července 1911 č. 36 věstn. (str. 106.), jímž dovoleno sirotčím pokladnám, by dle zákona z 22. prosince 1910 č. 242 ř. z. zřízeným stavebním družstvům

^{33a)} Dle ročního výkazu aktiv sirotčích pokladen za rok 1912 (otištěného ve věstníku 1914, str. 490.—494.) činí aktiva veškerých sirotčích pokladen přes 432 mil. kor., z čehož připadá na veř. obligace přes 31 mil. kor. nom. hodnoty (však pouze 26·8 skutečné hodnoty) a na spořitelni knížky 0·711 mil. kor. V Čechách na úhrnném jmění 190 mil. korun participují veř. obligace obnosem 14,6 mil. kor. a spoř. knížky částkou 0·048 tisíc korun. Jak Klier l. c. 165 a 178 upozorňuje, jest elokace na cenné papíry pouze při velkých přebytecích hotovosti v pokladně radná.

^{33b)} Výn. vrchn. z. s. z 23. června 1914, Praes. 15986-20/14, seřaduje ukládací způsoby takto: hypot. zápůjčky, v záj. zápůjčka cizí sir. pokladně a nákupy pupilární jistoty poskytujících cenných papírů. Poslednější způsob nyní po vydání nař. z 4. října 1914 č. 75 věstn. zejména za účelem fundování rezervních fondů sir. pokladen státními rentami patrně bude posunut v popředí.

poskytovaly zápůjčky na druhou hypotéku, jestliže bytový fond státem podpůrně zaručený převezme jistotu za zúročení a splacení sirotčí zápůjčky, příliš lehce přenesl se přes kategorické znění úvodní věty čís. nař. z 9. listopadu 1858 č. 205 ř. z., dle níž účelem pokladen jest zájem sirotků a rolnický úvěr reální, když, jak známo, účelem zmíněného zákona jest úvěr k vybudování drobných bytů pro městské obyvatelstvo potřebný. Ovšem řečený výnos připojuje k dovolení onomu výhradu »pokud rolnickému úvěru reálnímu jest dostiučiněno« a tím tuto elokaci staví po bok jinakému zákonnému umístění v §u 25. instr. a § 194. nesp. říz. obdobně předvídanému, ač na umístění toto žádný z případů §u 194. nesp. říz. dobře aplikovati se nedá (snad pouze č. 2., kde se však žádá pupilární jistota ve smyslu § 230. obč. z. a té zde není).

Bylo by si jen přátí v zájmu vkládajících sirotků, by jistota zápůjček bytovým družstvům ze sir. pokladen poskytnutých prosperitou bytových fondů zaručena zůstala. Ostatně propagace ve směru pro stavební družstva příznivém stále trvá, jak zřejmo z věstníku 1913, str. 393 a z výnosu citovaného v pozn. 33b).

3. Příslušné partie instrukce upravující poskytování zápůjček pod hypotéku (§§ 25.—46.) nečiní obtíží a vydání Manzovo (1910) otiskuje při nich též v zorce dluhopisů, cessí (obyčejných i za účelem konverse, s obyčejnými splátkami na kapitál i s annuitami) a rovněž i vzorce kvitancí na úplatu částky zápůjčky, jejího zbytku a celé zápůjčky.³⁴⁾

³⁴⁾ Formuláře těchto listin viz u Manze na str. 332.—333., 344.—349., 350.—362., avšak upozorniti dlužno, že v dluhopisech vesměs opomenuta jest doložka prorogační, jejíž kontext min. výnosem z 10. října 1910 č. 13.876 stylisován byl (by spory o zaplacení úroků i kapitálu zůstaly u okresních soudů i při předmětu sporu přes 1000 K). Rovněž není ve formulářích škrtnut passus o vzdání se nároku na srážku daně z příjmu dlužníkem — ač min. výnos z 9. března 1899 č. 3254 upozorňuje, že passus ten jest bezpředmětným, když dle čl. II zák. o osobní dani z příjmu srážky ty vůbec jsou nepřipustny. (Oba tyto výnosy jsou v Manzově vydání 1910, na str. 335. otištěny.) Srv. též Némethy (1913) pozn. 5. k form. č. 163 — zvláště o stylisaci textu při listinách o konversi pohledávek lit. 3. a 4.

Přihlédneme-li blíže k obsahu těchto listin shledáme, že stipulují jednak kautely zaručující stabilnost úvěru jimi poskytovaného, jednak poskytují možnost, by pokladna v případě nebezpečí žádati mohla okamžité zaplacení.

Ke kautelám prvního druhu náleží poměrně dlouhá lhůta výpovědní, totiž půlletní³⁵⁾ a to vzájemná (§ 30. instr.). Udá se zřídka kdy, že by sirotčí pokladna výpověď dala sama, byl-li dlužníkem včas a řádně úrok zapraven, kdežto případy výpovědi dlužníkem dané jsou obvyklými.³⁶⁾ Výpověď sirotčí pokladnou za normálních poměrů vůbec se nedává, pročež řádní dlužníci počítají s úvěrem sirotčí pokladnou poskytovaným jakožto s fakticky nevypověditelným.³⁷⁾

Zaplacení pohledávky před vypršením lhůty výpověd-

³⁵⁾ Dle min. nař. z 12. prosince 1896 č. 42 věstn. (otištěného u Manze — nesporně říz. 1911, str. 154.—156) bylo doporučeno, by dřívě obvyklá půlletní výpovědní lhůta pro podíly ustupujících dědiců (knihovně zjištěné na pozůstalostní usedlosti) zkracována byla na lhůtu pouze čtvrtletní, což také obvykle jest při projednání pozůstalosti dle nápadnického práva v Čechách (§ 10. zák. ze dne 7. srpna 1908 č. 68 z. z.) a v úř. formulářích k č. 33 Némethy 1913 (str. 66.) rovněž alternativně uvedeno jest.

³⁶⁾ Výpověď dlužníkem daná sdělí se též bernímu úřadu, právě tak jako povolení soudu ku splacení zápůjčky bez výpovědi (proti náhradě ušlých úroků — o čemž v textu dále.) Srovnej § 39. instr. Bylo by záhodno o vypovězených zápůjčkách znovu zavést u soudu záznam, jenž by byl jakýmsi protějškem k záznamu §u 406. č. 12 jedn. ř. (o chráněncích k výbytu dospělých), jímž kontrolovati se dá výkaz berního úřadu ve smyslu § 10. instr. o týchž chráněncích ročně soudu podávaný (pozměněný min. nařízením z 24. února 1902 č. 8. věstn., otištěno u Manze 1910, str. 314.). Pak soud poručenský bude míti přehled o tom, zdali vypovězená pohledávka splacena bude v době, kdy peněz na výplatu oněch percipientů bude třeba. Záznam takový byl instrukcí (§ 39.) zaveden, však min. nařízením z 29. března 1876 č. 53 ř. z. zrušen.

³⁷⁾ K výpovědi sirotčích pohledávek soudy neodhodlaly se ani v posledních letech, kdy nebylo peněz na výplatu poručenců, ježto některé pokladny půjčující nad své finanční síly potřebný fond zápůjčkami u jiných pokladen si nemožouce jim je včas splatiti, způsobilý také u nich tíseň finanční. Jak sub I této rozpravy (»Směry vývoje«) uvedeno, odhodlala se ústřední místa raději k výpůjčce hotovosti přes 2 mil. korun od poštovní spořitelny, poněvadž obvyklý prostředek k opatřování peněz - prodej stát. papírů - tentokráte pro neobyčejně nízký kurs selhal a byl by způsobil větší ztrátu, nežli činí rozdíl úroků aktivních (4%) a úroků pošt. spořitelně placených (4 $\frac{1}{2}$ %). Karlel Adámek ve své brožurě o sirotčích fondech (1906) nazval námitky vlády,

ní požadovati může pokladna dle normativních podmínek dluhopisů tehdy, když dlužník včas neplatí úroků nebo nevykáže při tom, že hypotéku (nejsou-li to jenom pozemky) proti ohni pojištěnu má. O tom chová podrobnější ustanovení min. nař. z 24. dubna 1895 č. 6921, ukládající povinnost ke kontrole požárního pojištění berním úřadům (za příležitosti inkasování úroků ze zápůjček do sir. pokladny skládaných). Obě tyto kautely převzaty jsou z obdobných ustanovení pro řízení nesporné platných (§ 195. a 197. cís. pat. z 9. srpna 1854).³⁸⁾

V ustanoveních instrukce o placení úroků ze zápůjček zřejmě zrcadlí se úzkostlivost státní správy, by úvěrem tímto sirotčí pokladna nebyla nikdy poškozena, čili, aby úrokem aktivním vždy vyšší fruktifikace byla zaručena, nežli jest fruktifikace vkladů chráněnců. To patrně jest z těchto ustanovení instrukce (§ 9. cís. nař. z r. 1858 a §§ 30. a 31., 40. a 41. instrukce):

a) od dlužníkův vybírá pokladna sice úrok stejné výše, jaký sama chráněncům platí — viz shora o úrocích passivních — však počítá jej již od prvního dne toho měsíce, kdy zápůjčka byla vyplacena (sama vklad zúrokuje až od 1. dne příštího měsíce).

b) úrok tento až do nejbližšího termínu úrokového (do 1. ledna nebo 1. července) vypočtený předem z valuty zápůjčkové sráží a vůbec d v a k r á t e r o č n ě v řečených lhůtách vybírá, a č s a m a c h r á n ě n c ů m s v ý m ú r o k

že přece nemůže mnohamilionové přebytky sirotčích pokladen (jež netvoří zvláštního fondu, nýbrž na realitách jako součástka aktiv umístěny jsou) mobilisovati tím, že by dlužníkům zápůjčky v obnosu kryjícím tyto přebytky šmahem vypověděla — pouhým byrokratickým pohodlím, což ovšem nebylo případné. Jak Klier l. c. str. 63 upozorňuje, byla to v r. 1875 spořitelna Plzeňská, jež po vídeňském krachu vypověděti musila 10% všech hypotekárních zápůjček — úkaz to u spořitelén nanejvyš řídký.

³⁸⁾ Ještě spolehlivější zárukou, že požární pojištění nebylo přerušeno nebo že berní úřad neopomene výkaz o tom požadovati, podá vinkulování požární pojistiky, kdež pak pojišťovna soudu ihned včasné nesplacení pojistného oznámí a pojištěnou sumu pohořelému pojištěnci bez soudního svolení nevyplatí. Dotyčný vzorec vinkulačního prohlášení viz v Némethy 1913, č. 136 a pozn. 1. — kdy vinkulování pojistek jest zbytečno, srovnej tamtéž pozn. 2.

pouze jednou ročně připisuje (srovnej výpočet v poznámce 26. podaný).

c) jestliže soud sirotčí pokladny zvláštním usnesením k návrhu dlužníkovu vydaným (form. č. 167 Némethy 1913) povolí splacení zápůjčky nevyovězené před vypršením půlletní lhůty výpovědní, požaduje pokladna od dlužníka svého někdy úrok za dobu delší, nežli činí nejbližší všeobecná lhůta ku placení úroků ustanovená (t. j. přes 1. ledna, pokud se týče přes 1. července). Otázka tato upravena jest v instrukci samé (§ 40.) tak, že stačí úrok za běžné půlletí předem tehdy, když kapitál splacen alespoň 3 měsíce před uplynutím běžného úrokového půlletí (tedy do 1. dubna nebo do 1. října, kdež stačí v onom případě zaplacení úroků do 1. července běžného roku a v tomto do 1. ledna příštího roku), avšak dlužno nahraditi ještě další tříměsíční úrok přes běžné úrokové půlletí tehdy, když kapitál zapraven později (totiž po 1. dubnu a po 1. září, i nahraňuje se v onom případě úrok do 1. září běžného roku, v tomto pak do 1. dubna příštího roku).

Tyto úrokovací předpisy pro sir. pokladny sice velmi výnosné, však dlužníkům jejím valně škodlivé zmírněny jsou alespoň v těch případech, když dlužník předčasně splácí kapitál řádně vypovězený: tu platí norma Šu 40. instr. sice obdobně, však min. nařízení z 15. března 1897 č. 10. věstn. (otištěné u Manze 1910, str. 337.) poskytuje dlužníkům úlevu potud, že nemusí nikdy platiti úrok za delší dobu nežli k nejbližšímu úrokovému termínu³⁹⁾ (tedy při placení ku př. po 1. dubnu pouze do 1. července, po 1. říjnu

³⁹⁾ Ježto podanou výpovědí ustanoven byl určitý den splatnosti (dospělosti) zápůjčky, měl by dle všeobecných zásad dlužník předčasně svůj závazek plniti nárok na srážku interusura, předpokládajíc, že obvyklá míra úroková jest vyšší, nežli toho času stipulovaný úrok v sir. pokladně. Naproti tomu dá se ovšem uvést, že náš občanský zákon interusura nezná (kromě zvláštní úmluvy), a také sirotčí pokladny nejsou povinny předčasně splacení zápůjček třeba vypovězených vůbec povolit, nehledě ani k tomu, že zisk kynoucí věřiteli předčasně zaplacenému z možnosti, valutu zápůjčky umístiti na běžný vyšší úrok, u sirotčích pokladen stěží předpokládán býti může, poněvadž umísťují předčasně splacenou hotovost zase jen na hypotéky o stejné úrokové míře a jinaké umístění (na pošt. knížky nebo nákupem veř. obligací) slibuje úrok spíše nižší, nežli platil posavadní dlužník.

do 1. ledna příštího roku, kdežto při zápůjčkách nevypovězených bylo by platiti úroky v onom případě do 1. října, v tomto pak do 1. dubna příštího roku). Dalším ústupkem dlužníkům přiznaným (lit. 2. téhož nařízení) jest ustanovení o zúročení řádně vypovězené zápůjčky, k jejímuž splacení došlo však teprve po uplynutí dané výpovědi: tu počítá se úrok pouze do dne splacení zápůjčky.

V oněch všech případech získává sir. pokladna potud, že umísťuje splacenou zápůjčku na hypotéku buď ihned nebo dříve, nežli úrokování posavadního dlužníka přestalo i bere pak z dotyčné valuty v době této úrok dvojí, totiž od posavadního i nového dlužníka.⁴⁰⁾

d) jestliže soud sir. pokladny přijme od dlužníka částečnou úplatu poskytnuté zápůjčky, počíná z kapitálu takto ztenčeného restringovaný úrok běžeti teprve od nejbližšího úrokového termínu předpokládajíc, že ona úplata stala se alespoň 3 měsíce před tímto termínem (§ 41. instr.). Jak počítati jest však úrok, když tato 3měsíční lhůta dodržena nebyla (ku př. placeno-li na kapitál teprve 2 měsíce před nejbližším termínem úrokovým) není v instrukci rozhodnuto i nezbývá, nežli použití období § 40. instr.⁴¹⁾ a

⁴⁰⁾ Doba tato může býti dosti dlouhá, jak zřejmo z tohoto příkladu: Dlužník splatí nevypovězenou zápůjčku dne 2. dubna i musí platiti úrok ještě za 3 měsíce po uplynutí nejbližšího (červencového) úrokového termínu, tedy do 1. října — což zahrnuje půlletní mezičasí dvojího zúročení, umístí-li pokladna splacenou valutu ihned na jinou hypotéku.

⁴¹⁾ Nedá se tu použití analogie min. nař. z 15. března 1897 č. 10. věstn., ježto sirotčí zápůjčky částečně se nevypovídají a nařízení samo, jsouc výjimkou z pravidla § 40. instr. obdobného použití nepřipouští. Při tom nesluší přehlédnouti, že částečná úplata na kapitál přípustná pouze se zvláštním povolením soudu (§ 41. instr. »mit besonderer Bewilligung«) neznamena snad splátky, jimiž zápůjčka ve smyslu nař. z 8. března 1896 č. 38 ř. z. (Manz 1910, str. 349.—362.) se umořuje a sice následkem výslovného ustanovení dluhopisu (buď splátkami obyčejnými nebo annuitami). Citované nařízení chová též v odstavci C 5) zvláštní předpisy o tom, jak z takové umořitelné zápůjčky o splátkách obyčejných úrok se počítá (ze zápůjčky o splátku ztenčené vyběře se současně úrok za půl leta napřed a také splátka v jiný čas, nežli při červencových a lednových termínech úrokových se nepřijme). Při splátkách annuitových jest výpočet úroků zahrnut dle stupnice přísluš-

řící, že v takovémto případě dlužník při nejbližším termínu úrokovém platiti musí ještě úrok celý, však při následujícím na to termínu přijme sir. pokladna od něho za 3 měsíce úrok posavadní a za 3 měsíce úrok z kapitálu splátkou již zmenšeného (placeno ovšem ku předu).

4. Ustanovení instrukce, jimiž zaručen býti měl potřebný přítok hotovosti do pokladny, totiž inkasso řádně vypovězených zápůjček (§ 30.) a přijímání splacené valuty v celku nebo z části bez výpovědi (§ 40. a 41.) z důvodů na snadě ležících se neosvědčily. Dlužníci zřídka kdy spláceli zápůjčku bez výpovědi a také jen sporadicky výpověď dávali, ježto úvěr sirotčí pokladny byl vždy poměrně nejlevnější,⁴²⁾ pokladna spokojovala se s řádným placením úrokův, splátek nežádajíc a sama zápůjček nevypovídala. Nahražovati tento vysychající pramen příjmů tím, že přijaté vklady sirotků prozatím se neumísťovaly a pro potřebné výplaty percipientů rezervovány byly — bylo úplně nevhodné a proto též četnými výnosy nadřízených úřadů zakázáno. Proto nastoupena cesta novel k instrukci a vydáno nejprve nař. z 28. listopadu 1883 č. 19.529 o vzájemné výpomoci sirotčích pokladen jednotlivých okresních soudů z obvodu téhož krajského soudu⁴³⁾ a pak z 8. května 1887 č. 18 věst. rozší-

ného umořovacího plánu již v annuitě samé. O odčítání úroků při splátkách annuitních ve spořitelnách pojednává Klier l. c. str. 172.—173.

⁴²⁾ Podrobněji vypočetl jsem výhody reálného úvěru sir. pokladnami poskytovaného ve stati »Sirotčí pokladny a výhody jimí poskytované« otištěné v Almanachu prakt. člověka 1909 na str. 233.—234. sub VII.

⁴³⁾ Již výnosem z 5. srpna 1864 č. 6991 — otištěným u K a s e r e r a III. str. 154 — zmocněny byly sir. pokl. postrádající potřebné hotovosti na výplatu percipientů, by od nejbližší ležící sir. pokladny potřebný peněz si vypůjčily. Ježto vývoj běře se tím směrem, že dle nařízení v textu citovaných okruh sir. pokladen ku vzájemné finanční výpomoci povolaných se rozšiřuje (na obvod krajského, později pak vrchního soudu) nebylo by účelno pro případ nutné potřeby okruh tento rozšířiti na celý komplex sirotčích pokladen bez omezení na obvod jednotlivého vrchního soudu? Vždyť spravovány jsou ústředím (min. sprav.) dle stejných zásad. Ovšem bylo by předpokládati, že finanční nouze není povšechná a že oproti pokladničním schodkům v obvodu jednoho vrchního soudu nalézáme pokladniční přebytky v obvodu jiných vrchních soudů. Přes to jest poskytování vzájm. zápůjček mezi sir. pokladnami mimo ob-

řena tato výpomoc na okresní soudy obvodu téhož vrchního soudu (obě nařízení otištěna jsou u Manze 1910, str. 369—372). Nejnověji upravena jest tato finanční výpomoc sirotčích pokladen mezi sebou min. nařízením z 8. září 1912 č. 50. věstn. zavádějícím nové formuláře pro styk zúčastněných soudů s presidiem vrchního soudu, vystupujícím tu v úloze prostředníka mezi nimi.⁴⁴⁾ Oba soudy vázány jsou svojí nabídkou pokud se týče poptávkou po dobu 10 dnů a jestliže ve lhůtě té nedojde od vrchního soudu sdělení, kterému soudu poskytnouti nebo od kterého přijati zápůjčku jest, má se oznámení obnoviti, kdežto v mezičase hotovost umístiti nebo přijati bez příkazu vrchního soudu jen tehdy bude přípustno, když na telegrafickou nebo telefonickou zprávu vrchní soud opatření to schválí (srv. Némethy pozn. 3., k form. č. 168.). Do 1000 K mohou soudy bez intervence vrchního soudu vzájemné zápůjčky si poskytovat (min. nař. z 8. září 1912 č. 50 věstn. shora citované) a dle výnosu v pozn. 33b) uvedeného mají pouze neumístitelné (na hypotéku) přebytky přes 1000 K ve smyslu nař. z 8. září 1912 č. 50 věstn. praesidii vrchního zemského soudu oznamovati.

O vzájemných zápůjčkách neseepisuje se žádných dluhopisů, nikde se nepojišťují a také, jak shora bylo uvedeno, nyní se již nevyplácí (nař. z 18. května 1913 č. 17 věstn.). Dle cit. nař. z 28. listopadu 1883 č. 19.529 platí dluhující pokladna ze vzáj. zápůjčky 5% úrok (účetně) a sice jako každý hypot. dlužník od 1. dne toho měsíce, kdy valuta k výplatě poukázána (nyní pošt. spořitelnou) — srv. § 31. instr. O úrokování bez výpovědi splacených vzáj. zápůjček pojednáno v textu k pozn. 29 a. na str. 35.

vod téhož vrchního soudu zakázáno (nař. z 18. května 1913 č. 17. věstn.).

⁴⁴⁾ Jsou to zelený formulář č. 157a) s oznámením neumístěného přebytku a č. 157b (bílý) s oznámením nekryté potřeby, což nepodává se již měsíčně, nýbrž od případu k případu. Oba vzorce i s příslušnými poznámkami otištěny jsou v Némethym 1913, pod č. č. 168 a 169, k čemuž sluší dodati, že výnosem vrch. z. s. z 19. října 1913 ad Praes. 7772/20-13 zrušený seznam již poskytnutých nebo přijatých vzájemných zápůjček (na formulářích č. 157 a, i b vyplněný) znovu byl zaveden min. výnosem z 5. ledna 1914 č. 40283/13 (sděleným presidiálně výnosem z 27. ledna 1914 Praes. 1357/20-14) a píše se nyní na rubu těchto formulářů.

Evidence stavu vzájemných zápůjček mezi pokladnami umožněna byla r. 1913 provedenou dalekosáhlou a signační akcí dle zásad a vzorců sdělených v min. výnosu ze dne 7. února 1913 č. 2728 (presidiálně ze dne 4. dubna 1913 Praes. 7772/20-13.)⁴⁵⁾

5. Druhým zřídlem, z něhož napájeti jest vysýchající hotovosti v sir. pokladnách, jest opatření, by dlužníci kromě úroků konali též splátky na úmor kapiátlu. Toto opatření jest data poměrně novějšího a obsaženo jest v min. nař. z 8. března 1896 č. 38 ř. z., doplněném poslední dobou četným výnosy ministerstva a vrchních soudů.⁴⁶⁾ Nařízení to rozeznává dva druhy splátek, totiž obyčejné (nejnižším obnosem 10 K ročně přípustné a při vyšších splátkách touže cí-

⁴⁵⁾ Výsledky této asignační akce podány jsou ve výnosu vrch. z. s. z 19. října 1913 ad Praes. 7772/20-13 (redukce z 61. mil. K na 40 mil. K), při čemž soudy vyzvány byly, aby akci tuto nyní samy bez iniciativy vrchního soudu podle zmíněných vzorců prováděly, dříve však obě pokladny (ve funkci věřitelky a dlužnice) vyrozuměly. Viz vzorce na str. 69—71 t. sp.

⁴⁶⁾ Nařízení samo otištěno jest u Manze 1910, str. 349.—353. a příslušné vzorce pro dluhopisy a postupní listiny s obyčejnými splátkami a annuitami na str. 353.—362. Co do správnosti textování těchto listin platí upozornění v pozn. 34. obsažené. Z výnosů směřujících k přeměně neumořitelných zápůjček na zápůjčky umořitelné buďtež uvedeny: min. výnos z 22. dubna 1913 č. 11987/13 (intim dne 25. dubna 1913 Praes. 9274/20-13), jímž jednak zastavena byla prozatím elokace veškerých hotovostí sir. pokladen na hypotéky a prodej veř. obligací až do perfekce finanční výpomoci ministerstvem financí a nařízena byla přeměna veškerých zápůjček na umořitelné (pod pohrůžkou výpovědi zápůjčky dlužníku zdráhajícímu se vydati příslušné listinné prohlášení pro vyznačení v knize pozemkové). Bližší postup při akci této naznačuje obšírný výnos min. sprav. ze dne 4. prosince 1913 č. 37275/13 (sdělený presidiálně), při čemž zároveň vyzvány byly soudy, aby opatřily od od stran listinná prohlášení, potřebná ku vkladu zástav. práva za plus současně zvýšeného aktivního úroku (na 4½%) pod stejnou pohrůžkou, ježto od 1. července 1914 rovněž zvýšen byl pasivní úrok ze sirotčích vkladů. O kolkování takovýchto dodatečných prohlášení reprodukuje příslušné předpisy poplatkové věstník 1905 na str. 80. a 1913 str. 393. Dočasný zákaz elokace přebytků na hypotéky zmíněným min. výnosem z 22. dubna 1913 č. 11987/13 uložený byl nejnověji zrušen schváleným výnosem vrch. z. soudu z 23. června 1914, Praes. 15986-20/14 v pozn. 33b citovaným.

slicí beze zbytku dělitelné) a annuity dle určitých umořovacích plánů, při nichž běžný úrok zvyšuje se o $\frac{1}{2}\%$ k povolnému úmoru jistiny samé (připustno pouze při zápůjčkách 200 K a výše). S oběma druhy splátek lze počítati nejdéle do 6 roků po výplatě zápůjčky. Poněvadž starší zápůjčky (před r. 1896) zpravidla byly neumořitelné a dotyčné dluhopisy a postupní listiny vůbec neobsahovaly závazku umořovacího, bylo tehdy, když dlužník splátky konati si přál, závazek onen poiatí do dodatečného listinného prohlášení, jež umožňovalo knihovní vyznačení závazku onoho při hypotéce zápůjčky (o kolkování viz § 9. alin 6. cis. nař. z 9. listopadu 1858 a věstník 1905, str. 80.). V poznámce 46. citovaným min. výnosem z 22. dubna 1913 č. 11987/13 byl závazek k umořování sirotčích zápůjček dlužníkům hypotekárním uložen obligatorně pod sankcí výpovědi zápůjčky pokladnou, čímž posavadní praxe, by řádně úroky platícím dlužníkům zápůjčky sirotčí vypovídány nebyly, byla opuštěna, arcí v zájmu dochvilné výplaty vkladů percipientům. Současně s tím provedené zvýšení míry úroků pasivních i aktivních ze 4% na $4\frac{1}{2}\%$ — viz poznámka 46. — bylo diktoováno snahou, aby provedena byla úměrnost úrokování zápůjček a tím i vkladů (§ 6. cis. nař.) v sirotčí pokladně umístěných se všeobecně zvýšenou mírou úrokovou na peněžním trhu světovém a zvýšení to mělo v zápětí arcí též zvýšení úrokové míry zápůjček annuitami umořitelných o $\frac{1}{2}\%$, tedy na 5%.⁴⁷⁾ U spořitelén stačí dle vzorcových stanov pouze jednoměsíční předchozí ozánmení vkladatelům, že míra úroková na jich úkor se mění (K l i e r l. c. 140).

C. Správní přebytky pokladen (reservní fond).

Porovnáme-li způsob, jak sirotčí pokladna při připsování úroků pasivních ku vkladům chráněnců svých dle ostražitých norem instrukce počínati si musí (shora sub A 1—7 zevrubně probráno) se způsobem, jak naopak od dlužníků svých aktivní úroky za různých výhod pro sebe vy-

⁴⁷⁾ O zvýšení tomto pojednal jsem podrobněji v hovorně »Právníka« 1914 str. 149.—151. (»Účinek zvýšení úrokové míry ze zápůjček sirotčích pokladen na příjmy zemského sirotčího fondu«).

bírá (shora sub B a—d vylíčeno) nemůžeme nikterak býti překvapeni tím, že tu za stejné jinak míry obojích úroků a bez zvláštního příspěvku režijního, objevují se značné správní přebytky, neboť rovnost pasivních i aktivních úroků je pouze nominelní, ve skutečnosti pak platí sirotčí pokladny vkladatelům svým na úrocích méně, nežli od dlužníků svých na úrocích vybírají. Uvážíme-li dále, že pokladny vůbec režie ani osobní ani věcné nemají,⁴⁸⁾ poněvadž soudní i berní úředníci agendu jich ve vlastních úředních místnostech zdarma a obyčejně i bez náhrady tiskopisů obstarávají tak, že z rezervního fondu pouze nepatrné výlohy krýti jest (viz shora poznámka 24.), že dále pokladny tyto osvobozeny jsou od daně důchodové (§ 125. lit. 4. zák. o daních osobních a zde pozn. 26.) a neplatí ani daně výdělkové ze svých přebytků, jako jiné podniky veř. účtování podrobené (ku př. spořitelny dle §u 83., II b) zák. o daních osobních) docházíme ku zcela přirozenému rozřešení otázky překvapující prosperity sirotčích pokladen.

Když vydán byl zákon z 3. června 1901 č. 62 ř. z., jímžto běžný úrok z přebytků sirotčích pokladen zmenšený o 0·1% (po další srážce $\frac{1}{50}$ poukázaného obnosu na režii), přenechán byl zemím ku podpoře chudé i zanedbané mládeže (účel tento jest v § 2. zákona bl. nazn) — dalo se očekávati, že správní přebytky, k nimž posud ročně 4% úrok přiřůstal, po ztenčení přírůstku toho na pouhou $\frac{1}{10}\%$ (s připoč. zmíněné srážky $\frac{1}{50}$ na režii) vzrůstati budou tempem povolnějším nežli doposud. To se však nestalo, neboť pokračující rozmach národního blahobytu přináší s sebou i rozhojnění vkladů chráněnců, kteréž téměř výhradně na hypotéky jsou umisťovány a tu fakticky vyšší roční příjem poskytují, nežli činí úrok vkladatelům připisovaný. V Čechách činily přebytky tyto za rok 1905 celkem 16,098·062 K a stále stoupající činí v roce 1912 17,781·949 K, ač každoročně z nich úrok 3·9% zemskému výboru pro sirotčí fond zemský se odvádí. Ovšem nelze mlčením pominouti ten neblahý zjev,

⁴⁸⁾ Ve své úzkostlivosti jde vládní správa tak daleko, že zemím sráží 2% režijní příspěvek z odváděných sirotčím fondům zemským úroků ze správních přebytků sirotčích pokladen (§ 1. zák. z 3. června 1901 č. 62 ř. z.).

že řečené přebytky jsou pouze nominelní a že z nich teprve odpočísti jest kursovní ztráty na veř. obligacích, jež od r. 1906 pravidelně se opakují, kdežto ještě v roce 1905 nebylo žádných ztrát kursovních a proto přebytky efektívni (skutečné) byly vyšší nežli přebytky nominelní. Ztráty tyto postupně se ztenčují, ježto zásoba veř. obligací klesá a v roce 1912 pouze 7·69% veškerých aktiv zaujímá.

Kapitál přebytků, určených dle §u 11. cis. nař. z 9. listopadu 1858 č. 205 ř. z. ku krytí případných ztrát jakožto fond rezervní (§ 50. instr.) doposud leží ladem, arcif toliko v tom smyslu, že ztrát jiných, nežli poklesem kursu veř. obligací, není a také tyto ztráty nekryjí se z kapitálu rezervního fondu (jako u spořitelén dle K l i e r a l. c. 115), nýbrž z úroků jeho a tak kvota 3·9% nevypláci se zemím z úroků přebytků nominelních, nýbrž z úroku po odečtení kursovních ztrát ztenčeného.

Posud není rezervní fond, ač jakožto pasivní konto číselně differencí mezi aktivy a pasivy pokladny, vykazován jest — viz pozn. 19 — nijak fundován i vyjadřuje se jím pouze, kolik činí přebytky pokladny do r. f. dluhované. Nyní po vydání min. nař. z 4. října 1914 č. 75 věstn. — viz str. 60. a násl. t. sp. — bude povlovně fundován státními rentami.

Výpočet aktiv, pasiv i přebytků správy sirotčích pokladen provádějí účetní oddělení vrchních soudů⁴⁹⁾ a sdělují

⁴⁹⁾ Výpočty tyto prováděny jsou na základě výkazův okr. soudů o stavu aktiv, pasiv a přebytků jich sirotčí pokladny. Vzorec těchto výkazův otištěn jest u Manze 1910, na str. 374.—376. O vyplňování jednotlivých sloupců výkazův těch podává podrobný návod Hartmannova »Služba u okr. soudů« díl I., str. 554.—559., což doplniti dlužno upozorněním, že bnedělní lhůta v § 54. instr. berním úřadům k předložení podrobných výkazův o stavu aktiv a pasiv a ročního zúčtování na soud uložena, byla min. výnosem z 4. ledna 1907 č. 31673/6 (sděleným presidiálně dne 8. ledna 1907, Praes. 653/20-7), prodloužena do konce dubna (za předešlý rok). Dle věstn. 1914 str. 465. předkládá výkazy ty berní úřad nyní v originále (dříve v opisu). Soud použív těchto podrobných výkazův k sestavení vlastních výkazův, zašle je i s přílohami přímo účetnímu oddělení k censurování, kdežto vlastní výkazy sestavené dle vzorce u Manze 1910, str. 374.—376. otištěného předloží praesidiu nadřízeného sborového soudu. Věstník poradního sboru českých okresů ročník IV. (1914) otiskuje na str. 356—358 ze statist. sborníků »Oesterr. Statistik IX. sv. seš. 1. příslušná data o uložení ho-

ona statistická data každoročně soudům svého obvodu (za předminulý rok), kdežto ve věstníku min. spravedlnosti otištěna jsou statistická data z obvodův těch vrchních soudů, kde ústav sirotčích pokladen posud trvá. Účetní oddělení oznámí též okresním soudům, kolik po provedeném censurování výkazův berními úřady předložených činí r y z í správní přebytek jich pokladny, kolik činí 3·9% úrok z něho, kolik se sráží na 2% režijního příspěvku z tohoto úroku a kolik konečně hotově vyplatiti jest ze sirotčí pokladny král. zemské pokladně v Praze pro zemský fond v mezičasi od 10.—20. října běžného roku (za předloňský rok).⁵⁰⁾

Úděly, jichž se zemskému sirotčímu fondu takto dostalo, činily v období 1905—1912: 618·213, 620·445, 615·839, 610·848, 625·954, 627·545 a 617·703, tedy každoročně více než půl milionu korun.

Po zvýšení úrokové míry sirotčích pokladen v Čechách na 4½% — viz poznámku 46) shora — bude úděl onen činiti nikoli 3·9%, nýbrž 4·4% z přebytků, což dle přibližného výpočtu přinese zemskému sirotčímu fondu rozmnožení údělu asi o 75.000 K ročně.⁵¹⁾

IV. Funkce orgánů soudní správy.

Terminologie instrukce co do označení orgánů spravujících sirotčí pokladnu není dostatečně přesná i užívá se označení »sirotčí úřad« (»Waisenamt«) sice pravidelně pro berní úřad jakožto soudní úřad schovací, však ve dvou případech shledáváme úchylku od tohoto názvosloví, totiž v

tovosti sir. pokladen v Čechách dle stavu r. 1911, seřaděná abecedně dle sídla jednotlivých okres. soudů, kdež ve sloupci 10. vykázaný jsou též přebytky jednotlivých pokladen.

⁵⁰⁾ Tak nařizeno jest min. nařízením z 30. října 1902 č. 48 věstn. a z 26. května 1906 č. 9761. Jest ovšem starostí dotyčeného okresního soudu, by se zavčas o potřebnou hotovost postaral a ji zemské pokladně poštovní poukázku nebo peněžním dopisem zaslal. Předpisy ty budou nejspíše záhy změněny a realisace poukazu provede se šekem, ježto státní renty r. fondu bude nyní uschovávatí výhradně pošt. spořitelna.

⁵¹⁾ Bližší výpočty podal jsem v hovorně Právnicka 1914, str. 149.—151. Také podpůrná činnost českých spořitelén vzhledem k podnikům humanitním jest imponující: vydalyť dle K l i e r a l. c. 119 až do roku 1906 k těmto účelům přes 942 tisíc korun.

§§ 42. odst. 2. a 43., kdež označení sirotčí úřad znamená nikoli úřad berní, nýbrž soud poručenský.⁵²⁾

Nezabývajíce se na tomto místě blíže činností berních úřadů⁵³⁾ chceme pouze vyšetřiti, jak rozříděna jest při správě sir. pokladen funkce orgánů soudních.

Cís. nař. z 9. listopadu 1858 č. 205 ř. z. (§ 1. odst. 1.) prikazuje soudům plodné uložení (»fruchtbringende Anlage«) hotovostí poručenců a opatrovanců jejich soudu. Tyto aktivní obchody sir. pokladny pohybují se po vydání nař. z 8. května 1887 č. 18 věstn. v širším rámci, nežli původně bylo zamýšleno, neboť tu bylo připuštěno, by sirotčí pokladna disponovala též hotovostí opatřnou od jiných pokladen obvodu téhož vrchního soudu a to už nejsou vklady chráněnců okresu vlastního (srovnej shora

⁵²⁾ Na tuto nesrovnalost upozorňuje uvozovací zákon k instrukci v §u 2. odst. 2. a povinnost k upomínce a žalobě pro nepořádné placení úroků dlužníkem ukládá úřadům poručenským (soudům). Avšak ani toto názvosloví není správně, neboť soud zastupující sirotčí pokladnu v poměru k jejím dlužníkům nefunguje tu jakožto úřad vrchnoporučenský — třebaž umisťoval částečně vklady chráněnců — nýbrž nalézá se tu ve funkci »soudu sirotčí pokladny«, poněvadž k provozování aktivních obchodů opatřuje si potřebné peníze též od soudů cizích a v takto poskytnuté vzájemné zápůjčce vklady jejich chráněnců se nenalézají. Proto správně označiti jest pouze činnost soudu při pasivních obchodech, t. j. při přijímání vkladů jeho vlastních chráněnců jako výkon moci vrchnoporučenské a jest pouze v této funkci soud úřadem vrchnoporučenským. Proto také ručební závazek soudu k rychlé a zákonu vyhovující fruktifikaci jmění do sir. pokladny plynoucího a povinnost proti tomu prohršivšího se orgánu k náhradě škody dá se opřít pouze o ustanovení § 5. uv. zák. k instr., kdežto ručeb. závazek za správnost a dochvilnost pasivních obchodů postihuje soud poručenský dle hmotně právních předpisů občanského zákona (§ 265. obč. z. totiž subsidiárně vedle provinivšího se poručníka). Ani v praxi ani v literatuře nečiní se tohoto rozdílu a při syndikátní žalobě proti soudci, jenž na př. uložil hotovost sir. pokladny na nepostačující hypotéku (ač jedná se zde o obchod aktivní, při němž soud nenalézá se ve funkci úřadu poručenského) citován bývá § 265. obč. z. a nikoli § 5. instrukce. Tak i rozhodnutí GIUW. č. 12.728 a 15.322 citované v Randově »Náhradě škody« (něm. vydání z r. 1913 na str. 242.). V textu rozpravy označujeme při aktivních i pasivních obchodech soud sirotčí pokladnu spravující soudem poručenským.

⁵³⁾ Činnost berních úřadů vymezena jest v zákoně (§ 1. odst. 2. cís. nař. z 9. listopadu 1858 a § 3. uvez. zák. k instrukci) jakožto »převzetí, úschova a pokladniční vyúčtování«.

sub III B text k poznámkám 44. a 45.). Nemáme však ustanovení o přípustnosti elokace na hypotéky v pozemkové knize jiného soudu zapsané a bylo by pouhou anomálií, kdyby také v tomto směru působnost sirotčí pokladny přes hranice vlastního okresu se rozšiřovala, čehož ani třeba nebude, ježto sirotčí pokladna poskytnutím zápůjček onomu soudu, v jehož okresu úvěr hledající hypotéka v knihách zapsána jest, umožní, by soud tento sám zápůjčku straně povolil a jistotu hypotéky v patrnosti měl.⁵⁴⁾

Zodpovědná elokace hotovosti sirotčí pokladny na hypotéky vlastního okresu vyžaduje, by funkce s tím souvislé, vykonával okresní soud pokud možno samostatně, máje na zřeteli především bezpečnost pupilární (§ 230. ob. ř.). Tímto stanoviskem odůvodněny jsou tyto funkce soudu sirotčí pokladny:

1. vede seznam osob o zápůjčku ze sir. pokladny se hlásících a sice dle časového pořadí přihlášek (§ 28. instr.) a pečuje vůbec o to, by obyvatelstvo úvěru sirotčích pokladen používalo (ku př. vyhláškami v obcích). Srv. min. nař. z 14. června 1900 č. 28 věstn. (Manz 1910, str. 362.—365.).

2. zjišťuje soudním odhadem nebo vypočtením berní hodnoty, zda-li nabízená hypotéka poskytuje pupilární jistotu. Zevrubný návod k účelu tomu podává výn. vrch. z. s. v Praze z 10. ledna 1888 č. 597 otištěný u Manze 1910, str. 325.—327.

3. shledá-li, že nabízená hypotéka všem zákonným podmínkám vyhovuje, povolí zvl. usnešením zápůjčku, v níž podmínky její podrobně uvede (form. č. 163 [153] Némethy 1913) — neshledá-li však, že hypotéka vyhovuje, zamítne žádost za zápůjčku usnešením (stejně i tehdy, když z jiných důvodů ku př. pro nedostatek peněz v pokladně o podané písemné žádosti záporně rozhodne) a není proti odeprění zápůjčky opravného prostředku, ježto

⁵⁴⁾ Jak z odst. II. min. výn. z 9. března 1899 č. 3254 (otištěného u Manze 1910, str. 335.) vysvítá, jsou ze starší doby v pozemkové knize též pohledávky cizích sirotčích pokladen knihovně pojištěny, což státi se mohlo i tím, že okres rozdělen byl na okrsek více okr. soudů a také dnes ještě možno jest (dojde-li k ohraničení soudních okresů dle národnosti v král. Českém).

jedná se o záležitost administrativní (rozh. nejv. s. z 19. května 1896 č. 5448 v Právniku 1896, str. 555 otištěné).

4. sepisuje s osobami, jimž zápůjčku poskytl, potřebné listiny vyplněním tištěných formulářů, o čemž v pozn. 34. a v textu k ní blíže již pojednáno bylo. Významné listiny a kvitance nevydává soud, nýbrž berní úřad.

5. sepisuje se stranami protokolárně žádosti za vklad (Némethy form. č. 164 [154]), převod i výmaz zástavního práva sirotčích zápůjček se týkající, zvláště i při konversi dle nař. z 10. března 1907 č. 9 věstn. (otištěno u Manze 1910, str. 364.—368.).

6. liknavé a nepořádné dlužníky upomíná o zapravení úroků, po případě i splátek zadrželých (form. č. 166 [156] Némethy 1913) a to ve smyslu § 42. a 43. instr. (o nesprávném použití slůvka »Waisenamt« stala se zmínka shora sub IV. úvod).

7. doručuje výpověď zápůjčky stranou též bernímu úřadu (§ 39. instr.).

8. povoluje, by zápůjčka splacena byla bez výpovědi dle ustanovení § 40. a 41. instr., k čemuž vhodný vzorec otištěn jest u Némethy 1913 č. 167 [159]. Otázka zúrokování v tomto případě probrána byla zevrubně shora sub III B 3, 4. Také zde doručuje se soudní usnešení bernímu úřadu.

9. jestliže dlužník upomínky nedbal a úroky, pokud se týče, splátky nezapravil, udělí zmocnění k žalobě právnímu zástupci ve smyslu výnosu z 7. října 1865 č. 8953,⁵⁵⁾ po případě k uvarování značnějších výloh zmocní úředníka soudu k žalobě (min. výn. z 20. října 1900 č. 13.876). Stačí pravidelně žaloba upomínací. Srv. Némethy form. č. 173 (160).

10. jak v poznámce 30. zevrubněji naznačeno bylo, vede soud po případě hypotéku liknavého dlužníka do dražby.

11. šetří zvláštních opatrností, když hypotéka dlužníka do dražby vedena jest věřitelem jiným. Případy tyto

⁵⁵⁾ Ač smí právnímu zástupci pokladny v takovémto případě vyplacena býti z rezervního fondu záloha, není o tom třeba presidiu vrchního z. s. v tomto stadiu učiniti oznámení (?) — srovnej poznámka 1., odstavec druhý k form. č. 173 (160) Némethy 1913.

rozebírá již vícekráté citovaný výnos z 9. března 1899 č. 3254 (otištěný u Manze 1910, str. 334.—335) a upozorňuje v odst. I. především na přístup sir. pokladny k draž. řízení,⁵⁶⁾ na návrh její, aby prozatímně zjištěn byl stav břemena (§ 164. ex. ř.), čímž jí bude umožněn případný odpor proti udělení příklepu (§ 184. č. 8 a 190. a násl. ex. ř.).

12. zavčas postará se, aby požární pojistka na stavebnosti hypotéky byla u pojišťovny ve prospěch sir. pokladny vinkulována, což probráno blíže v pozn. 38. a v textu k ní.

13. vyřizuje oznamu berního úřadu, že má pochybnost o přípustnosti výplaty (§ 32. instr.). Srv. též o úrocích poznámku 25.

Ač v těchto případech, zvláště pak při poskytování zápůjčky ze sirotčí pokladny soud první stolice postupuje zcela samostatně, jest přece v zájmu celkového úspěšného hospodaření s pokladničními hotovostmi pokladen obvodu téhož vrchního soudu přípustno, by vrchní soud s přivolením ministerstva v případech nutných poskytování zápůjček na hypotéky dočasně zakázal (tak stalo se nejnověji výnosem vrch. z. s. z 10. prosince 1914 Praes. 30.167/20-14). To plyne z právní povahy pokladen obvodu určitého vrchního soudu, tvořících hospodářský celek typu nadačního, jež nutně spravovány býti musí dle stejnoměrných finančních zásad.

Když elokace na hypotéky podrobena jest takto ingerenci vrchního soudu, jest samozřejmo, že i druhý obvyklý druh elokace, totiž prodej i nákup veř. obligací nedá se bez povolení pokud se týče oznámení nadřízenému vrchnímu soudu obejíti, neboť rychlost a pružnost této elokace výtečně se hodí k tomu, by přebytek hotovosti snadno se umístil, pokud se týče, by pro schodek v pokladně v brzku úhrada v penězích se opatřila. O tom bližší poučení podává výnos vrchn. z. s. v Praze ze dne 14. září 1888 č. 23.451 (otištěn u Manze 1910, na str. 322.—325.), jenž liberální stanovisko dří-

⁵⁶⁾ Dle min. výnosu citovaného v pozn. 54. má knihovní soud o poznámce zavedení draž. řízení vyrozuměti také onen cizí soud, pro jehož sir. pokladnu na řečené nemovitosti zápůjčka knihovně pojištěna jest (Manz 1910, str. 335.).

vějších výnosů, popřávajících soudu sir. pokladny volnost⁵⁷⁾ při jinakém umístění vkladů nežli na hypotéky, opustil a uložil, by o každém nákupu veř. obligací jemu zprávu podával a také prodej papírů těch od přivolení svého závislým učinil.⁵⁸⁾ Také prodej veř. obligací byl dočasně zakázán tímž výnosem, jímžto dočasně zastaveno bylo poskytování zá-půjček stranám (výnosem z 22. dubna 1913 č. 11987/13 intim. 25. dubna 1913 Praes. 9274/20-13). Důvodem byl neobyčejný pokles kursu těchto obligací, jež dříve byly koupeny daleko dražše. Zákazy ty byly výnosem z 23. června 1914 Praes. 15.986/20-14 odvolány.

Zvláště důrazně projevila se regulační činnost vrchního zemského soudu v Praze za krise sirotčích pokladen v posledních letech. Nařízena nejen přeměna veškerých sirotčích zápůjček posud neumořovaných v umořitelné (obyčejnými splátkami nebo annuitami) a to pod sankcí výpovědi zápůjčky, nýbrž přistoupeno i ke zvýšení úrokové míry ze 4% na 4½% (u annuit ze 4½% na 5%) — viz poznámku 46. a text k ní. — Neméně důležitou jest vrchní správa rezervního fondu všech pokladen obvodu vrchního soudu, vykonávaná tímto soudem tak, že každé vydání z fondu tohoto musí býti jím povoleno, nebo dodatečně schváleno, ač vlastní výplatu poukazuje okresní soud sám. Podrobnosti probrány v pozn. 24.

Sborové soudy I. stolice, nadřaděné okresním soudům, na hmotnou správu sirotčích pokladen hrubě vlivu nemají. Pouze při visitaci okr. soudů má president nadřízeného soudu sborového přesvědčiti se o řádném vedení sir. pokladny (otázky 201—209 věst. visit. protokolu otištěného v S c h a u e r o v ě něm. vydání jednacích řádu z r. 1909 na str. 1360.—

⁵⁷⁾ Volnost tato ponechána soudům zvláště při ukládání přebytečné hotovosti do spořitelen (nyní do 3000 K). Srn. výn. z 7. června 1883 č. 6089 M a n z 1910, str. 321.

⁵⁸⁾ Přivolení to uděluje se u vyřízení předkládaných od případu k případu oznam o přebytku nebo schodku jednotlivé sir. pokladny na form. č. 168 (157a) a 169 (157b). Oznamy ty byly původně předkládány vrchnímu soudu měsíčně, nyní pouze tehdy, nedá-li se hotovost přes 1000 K na hypotéku umístiti (viz text k pozn. 44.).

1361.).⁵⁹⁾ Také praesidii sborového soudu I. stolice předkládá okr. soud roční výkazy v poznámce 49. blíže zmíněné.

Předpis Šu 54. instr. o povinném předkládání ročních výkazů o aktivech, pasivech a zúčtování všech sirotčích pokladen korunní země šefovi zemské vlády prostřednictvím zemské účtárny byl již min. výnosem z 10. září 1869 č. 11084 zrušen, ježto prozkum výkazů těch obstarávají a veškeré výpočty pro celkový výkaz všech sirotčích pokladen v obvodu vrchního soudu účetní oddělení dotyčného vrchního soudu (otištěno u M a n z e 1910 při Šu 54. instr. na str. 343.).

Funkce poručenského soudu při přijímání vkladů chráněnců jeho do sir. pokladny (§ 194. lit. 6 nesp. říz.) jakožto výron moci vrchnoporučenské nespádají v rámeček této úvahy i tvoří součástku nauky občanského práva o moci poručenské vůbec, při čemž jako zvláštnost vytknouti dlužno, že náš občanský zákonník ústavu sirotčích pokladen nezná a proto o nich vůbec nepojednává, neboť v čas jeho vydání nalézaly se tehdejší patrimoniální sir. pokladny většinou v likvidaci a neposkytovaly záruky spolehlivého uložení sirotčích peněz.

V. Poštovní spořitelna jako uschovatel a správce cenných papírů včetně rezervního fondu jakož i věřitel sirotčích pokladen na lombard cenných papírů.

Předzvěstí pronikavější reformy hospodaření s cennými papíry sirotčích pokladen ministerstvem spravedlnosti chystané a současnými válečnými událostmi (mimořádné napjetí státního úvěru) patrně uspíšené bylo v pozn. 21. této rozpravy dotčené zrušení zevrubného soupisu cenných papírů sir. pokladnami z neumístěné hotovosti zakoupených a dle § 4. odst. 2. instrukce u berních úřadů podrobně sezna-

⁵⁹⁾ Dle sdělení věstníku 1912 str. 350. má přednosta okr. soudu při periodickém (nejméně čtyřikrát ročně předepsaném) prozkumu deposit a sirotčí pokladny na berním úřadě se přesvědčiti, zdali ve společné pokladně (pro státní a sirotčí peníze) jest alespoň tolik na hotovosti, kolik činiti má hotovost v sir. pokladně a v depositu vykázaná — což ovšem při visitaci soudu presidentem sbor. soudu revidovati možno.

menaných (nař. min. financí ve srozumění s min. práv a nejv. úč. dvorem z 1. VII. 1914 č. 6305, otištěné ve Věstníku min. sprav. 1914 str. 464—465).⁶⁰⁾

Reforma sama uskutečněna právě vydaným obširným nařízením min. sprav. ze dne 4. X. 1914 č. 75 věstn., upravujícím úschovu a správu cenných papírů hromadných sirotčích pokladen poštovní spořitelnou.

Nařízení ono pod tímto celkem nevinným záhlavím obsahuje však nejen nový důležitý předpis o přenešení úschovy a správy oněch papírů, posud berními úřady pokud se týče schovacím úřadem hlavního města obstarávané, na poštovní spořitelnu, nýbrž řeší též choulostivou otázku, jak rezervní fondy pokladen vykazované doposud toliko účetně a bez zvláštního krytu, mají býti efektuovány a konečně zavádí do správy pokladen jakožto důležité novum zápůjčku na lombard cenných papírů pokladen u poštovní spořitelny.

Dle těchto hledisek dá se celá látka v onom nařízení sub lit. 1—16 uložena nejúčelněji roztržiti takto:

A. Převedení úschovy a správy cen-

⁶⁰⁾ V ročních statistických výkazech sestavených úč. oddělením vrchn. zemského soudu v Praze a presidiálně sdělovaných jednotlivým soudům první stolice v Čechách uvedeny jsou veřejné obligace pouze dle druhu a podle obvodů jednotlivých sborových soudů první stolice.

Tak ve výkazovém období roku 1912 udána jest zásoba veř. obligací sir. pokladnami zakoupených a uschovaných takto:

4·2% státovková jednotná renta za	2,835.100 K
4% konvertovaná jednotná renta za	5,290.400 »
4·2% stříbrná jednotná renta za	1,892.200 »
4% daně prostá zlatá renta za	82.800 »
4% » » korunní renta za	4,543.100 »
4% komunální dl. úpisy zem. banky kr. Českého	6.200 »

Úhrnem . . . . . 14,649.800 K

To jsou veř. obligace z hotovostí jednotlivých pokladen zakoupené a u jednotlivých pokladen kumulativně uschovávané, kdežto pro určitýho chráněnce soudem poručenským převzaté cenné papíry uschovávají se na jeho jméno jako podstata singulární v soudním depositu (po případě u rak. uherské banky nebo Zemské banky král. Českého).

ných papírů na poštovní spořitelnu (lit. 1 až 4, 6 až 8 cit. nař.).

Pojem cenných papírů, na něž nařízení se vztahuje, není v něm blíže vymezen, však jak z textu vyplývá, nepatří k nim spořitelní knížky (»nákup«, »nomineční hodnota«, »kupóny« atd.). Přihlédneme-li k »ustanovením o jednání obchodním se spořitelnou poštovní« (IV. vyd. 1908), dlužno podle jménem cenné papíry rozuměti pouze rakouské papíry státní⁶¹⁾ (státní dluh všeobecný, státní dluh království a zemí, dlužní úpisy státních drah, železniční akcie na dlužní úpisy státní překolkované, žel. obligace prioritní od státu ku splácení převzaté), jichž seznam tam na str. 60 až 61 českého textu jest otištěn.

Poštovní spořitelna založí pro každou sir. pokladnu uloživší u ní cenné papíry, zvláštní konto, jež seřadí se dle jednotlivých skupin té které země, což má význam zejména pro vzájemné ručení cenných papírů jednotlivých zemí za zápůjčku na lombard těchto papírů jednotlivé pokladně poskytnutou (lit. G nař.), pročež nařízení odvolává se výslovně na § 3. zák. z 3. VI. 1901 č. 62 ř. z., dle něhož ručí přebytek jedné pokladny za ztráty druhé (v obvodu téhož vrchního soudu).⁶²⁾

Stvrzenka poštovní spořitelnou sirotčí pokladně zaslaná a touto uschovaná (ověřený předpis předloží pokladna sama presidiu vrchního soudu) bude vykazovati pouze nomineční hodnotu, druh a počet kusů cenných papírů s datem nejbližší splatných kupónů a toliko při slosovateľných papírech uvéstí jest též číslo a serii. Tak děje se i u bank soukromých, jež úschovou a správou cenných papírů se zabývají (na př. u Zemské banky král. Českého).

Stvrzenka ona nahraňuje rentovní knížky, jež poštov-

⁶¹⁾ Nepatří k nim tedy na př. kom. dlužní úpisy zemské banky král. Českého, na kteréž dle předchozí poznámky nepatrná ovšem hotovost sir. pokladen jest umístěna. Arciť povolí presidium vrchního soudu v tomto případě výměnu za státní renty, což pošt. spořitelna provede.

⁶²⁾ Obvody zemí a vrchních zemských soudů se vždy nekryjí, jak blíže vysvětleno bylo v poznámce 14. Proto také za lombard ručí cenné papíry všech pokladen téhož vrchního zemského soudu (nikoli dotyčné korunní země), což ovšem v království Českém se kryje.

ní spořitelna vkladatelům svým při úschově a správě jejich cenných papírů dle »pravidel z r. 1908« lit. C III. vydává.^{63a)}

Správa cenných papírů pošt. spořitelnou zahrnuje nejen obligatorní devinkulování těch, jež jsou vinkulovány, nýbrž též výměnu a prodej jich, což státi se smí pouze se svolením presidia vrchního soudu.

Cenné papíry v sirotčích pokladnách uložené musí býti vesměs do úschovy pošt. spořitelny převedeny, k čemuž jakož i k nákupu nových cenných papírů — na rozdíl od posavadních předpisů, srv. poznámku 58, — povolení presidia vrchního soudu třeba není. Výplatu kupónů a slovovaného papíru obstarává pošt. spořitelna sama a čistý výtěžek po srážce provise zašle sir. pokladně. Bezplatně obstarává se úschova a správa státních rent budoucně prostřednictvím pošt. spořitelny zakoupených, kdežto z cenných papírů tam se již nalézajících nebo nyní převedených vybírá se provise (0·025) srážkou z výtěžku kupónův sir. pokladně zasláno.

Jak prováděti jest převedení cenných papírů v denníku a knize aktivních kont vysvětluje blíže lit. 14, nařízení.

Celkem značí tedy nové nařízení tendenci příznivou nákupu cenných papírů (usnadňující jej), však nepříznivou jich prodeji, snažíc se, by zásoba cenných papírů sir. pokladen nebyla ztenčována, nýbrž zachována a aby obligatorním převodem jich do úschovy a správy pošt. spořitelny zaručena byla bezvadná a dochvilná účetní manipulace, zejména při včasném inkassu kupónů.

Oproti dosavadnímu stavu, jenž připouštěl pouze nákup a prodej cenných papírů sir. pokladen prostřednictvím pošt. spořitelny, zračí se v nařízení rozhodný pokrok.

B. Lit. 5 nařízení ustanovuje zcela stručně, že rezervní fond každé sir. pokladny má zpravidla v rak. státních rentách býti uložen

^{63a)} Také při singulární úschově cenných papírů jednotlivých chráněnců ze soudního deposita do pošt. spořitelny převedených vydává se rentovní knížka. Vzorec pro takové převody otištěn jest ve form. Němethy 1913 pod č. 127 (110 g) i dá se ho použití mutatis mutandis též pro převody dle nař. z 4. října 1914 č. 75 věst. Viz seznam vzorců na str. 73. t. sp.

a kde tomu tak není, má pokladna renty tyto zakoupiti, pokud její volná hotovost stačí (»nach Massgabe der verfügbaren Barschaft«). Rozumí se patrně úhrada skutečnou (bursovní) hodnotou rent, nikoli pouze hodnotou nominální.

Nařízení v odst. tomto (stejně jako v odst. 8, posl. věta o bezplatné úschově a správě budoucně pošt. spořitelnou zakoupených státních rent) nemluví již o cenných papírech vůbec, nýbrž pouze o státních rentách, k nimž z cenných papírů pošt. spořitelnou spravovaných dle zmíněných »pravidel« náleží: jednotná renta (4% konvertovaná, 4²/₁₀% státovková, 4²/₁₀% stříbrná), pak 4% zlatá a 4% korunní renta.

Ač nařízení výslovně nevytýká, že tyto rak. státní renty rovněž do úschovy a správy pošt. spořitelny převésti jest, rozumí se to samo sebou, ježto papíry ty spadají pod pojem cenných papírů a proto osud jich dle toho, co v odstavci A shora řečeno bylo, sdíleti mají.^{63b)}

Tímto dotováním rezervního fondu nastoupena cesta u peněžních ústavů vůbec obvyklá: přebytky hospodářství hromadných sirotčích pokladen, nebudou pouze účetně figurovati jakožto rozdíl mezi úhrnem stavu jmění a stavu dluhů ve výkazech v poznámce 49. blíže naznačených, nýbrž budou efektivním fondem rezervním, pročež také v budoucnosti usnadněna bude dispoice fondem oním pro účely humanitní.

Fundování přebytků sir. pokladen státními rentami vykoná patrně též příznivý vliv na odbyt a tím nepřímo i na vzestup pohříchu pokleslého kursu těchto papírů, jak vysvitne z této úvahy:

Zásoba cenných papírů sir. pokladen v Čechách (téměř veskrze rak. státních rent) činila v r. 1912 celkem 14,643.800 K (viz výpočet v poznámce 60.), kdežto účetní

^{63b)} Právě vydaným a ve věstn. 1914 str. 589—594 otištěným min. nařízením z 4. října 1914, č. 75 přiřaděna ku státním rentám ku krytí rezervního fondu sir. pokladen určeným též listopadová emise daně prosté 5½% rakouské válečné půjčky z r. 1914, splatná 1 dubna 1920, jejíž nákup za upisovací cenu 97·50% obstará pro sirotčí pokladny poštovní spořitelna (bez jinak předepsané 10% kauce).

přebytky hospodářství sir. pokladen v Čechách v témže období dostoupily výše 17,781,949 K, i nebylo by tedy z tohoto rezervního fondu kryto přibližně něco přes 3 mil. korun, kterážto mezera má se nyní vyplniti zakoupením státních rent.

Uvážíme-li však, že většina sir. pokladen venkovských vůbec nemá cenných papírů (státních rent), a že naproti tomu jiné pokladny mají renty v nominální hodnotě rezervní fond převyšující, a že sotva jim bude povoleno, by tento přebytek státních rent za nynějšího nízkého kursu prodaly, nepochybně asi, odhadneme-li pouze v Čechách potřebný nákup státních rent na $\pm$ 5 mil. korun.

Co se týče poměrů v ostatních obvodech poučí nás věstník 1914 str. 490—493 o tom, že účetní přebytky sir. pokladen ve všech 9 korunních zemích činí 52 mil. korun a zásoba cenných papírů přes 31 mil. korun a že tudíž jest nekryto přes 20 mil. korun, kteroužto číslci musíme však z téhož důvodu jako v Čechách zvýšiti aspoň na 30 mil. korun, majíce rovněž na paměti, že přebytky pokladen vykázaný jsou hodnotou skutečnou, však zásoba cenných papírů hodnotou jmenovitou, tedy ve skutečnosti nižší,⁶⁴⁾ čímž rozdíl obou položek se zvětšuje.

Ovšem tato poptávka po státních rentách bude ukončena pouze povlovně, totiž dle míry pohotovosti peněz v sir. pokladnách, což může za dnešního nedostatku hotových peněz trvati poměrně dlouho.⁶⁵⁾

⁶⁴⁾ Dle cit. výkazu činí difference kursová pouze v Čechách 2 mil. korun, však ve všech 9 kor. zemích na 5 mil. korun. Poněvadž tedy rozdíl mezi rezervním fondem a skutečnou hodnotou státních rent jest větší (než-li mezi výše vyjádřenou nominální hodnotou jich) bude nutno skutečný vyšší rozdíl fundovati rentami, při čemž se předpokládá, že rezervní fond krytí jest skutečnou hodnotou rent, nikoli pouze nominální. Čili jinými slovy: nominální hodnota onoho nekrytého schodku musí býti tak vysokou, by zahrnovala vnitřní (skutečnou) jeho hodnotu a zakoupené renty budou nominálně vysoko převyšovati onu diferenci.

⁶⁵⁾ Vzhledem k určení pokladen (»by sloužily zájmům sirotků«) musí volné hotovosti především k výbytu sirotků z pokladny vystupujících (»percipientů«) býti použito a teprve ze zbytku daly by se koupiti renty pro rezervní fond. Poskytování hypotekárních zápůjček musí tu ustoupiti do pozadí, jakožto podružný účel, pokud se týče prostředek k dosažení účelu prvotního. Srv. vývody na str. 20. t. sp.

Rovněž nebude bez zajímavosti posouzení této akce ze stanoviska budoucí prosperity zemského sirotčího fondu.

Jak pod záhlavím III. in fine (»Správní přebytky pokladen«) bylo vyloženo, připadne od 1. VII. 1914 zemskému sirotčímu fondu v Čechách kvota 4·4% z úroku 4·5% každoročně z přebytků sirotčích pokladen vypočteného.

Tento úrok počítá se však nikoli z celých přebytků, nýbrž z přebytků ztenčených o kursovní ztráty při veř. obligacích (viz pozn. 19.).

Když nyní sirotčí pokladny fundovati budou tyto přebytky (rezervní fond) státními rentami, kteréž nesou úrok vesměs nižší (4%—4·2%) zdálo by se, že na odváděnou zemím vyšší kvotu (4·4%) bude třeba z kapitálu rezervního fondu dopláceti. Naproti tomu dlužno však uvážiti, že úrok rent jest pouze zdánlivě nižší, poněvadž při nynějším nízkém kursu peněz v rentách investovaný poskytne zúročení přibližně celých 5% a každým způsobem fruktifikaci vyšší, nežli jest vyplácený zemím úrok 4·4%.

Kdyby i z této difference mezi úrokem aktivním (4% až 4·2%) a pasivním (4·4%) hroziti měla v budoucnosti újma sir. pokladnám potud, že následkem stoupení kursu státních rent al pari úrok efektivní by toliko 4%—4·2% činil, poskytuje dnešní praxe krytí kursovních ztrát snadnou odpomoc: ztráta odečte se z přebytků a z takto restringovaného ryziho zisku odvede se 4·4% úrok zemskému fondu.

Proto není v dohledné době obavy ani o prosperitu hospodaření s rezervním fondem pokladen, ani o kvotu zemskému fondu teprve od 1. července 1914 ve zvýšeném obnosu přikázanou — obojí potrvá v dnešním rozsahu.

Jedno jest arcíř dnes již nepochybně: zásoba cenných papírů následkem neblahých zkušeností soudy sirotčích pokladen soustavně ztenčovaná (viz statistická data v pozn. 19. a 33. podaná) zásluhou přítomného nařízení opětně vzroste dle předběžného pravděpodobného odhadu ze 7% alespoň na 15% veškerých aktiv sirotčích pokladen, však správa jich poštovní spořitelnou ponese zajisté dobré ovoce, ježto v ní školených odborných sil není nedostatek. Poštovní spořitelna bude povolána, by po případě iniciativně vystupovala a presidiím vrchních soudů závčas doporučovala pro-

dej neb výměnu rent určitého druhu dle situace na peněžním trhu světovém. Samo sebou se rozumí, že napříště nebude již třeba, by sir. pokladny prodejem cenných papírů — třeba nečasným — opatřovaly si potřebnou hotovost na výplatu percipientů, neboť zpravidla vystačí s úrokem i splátkami zápůjček nyní vesměs umořitelných (viz poznámku 46.) a v případech nejkrajnější nouze, kdy ani zápůjčkou u jiných pokladen nebude možno potřebnou hotovost opatřiti, vypomůže opět poštovní spořitelna zápůjčkou na lombard cenných papírů, sirotčími pokladnami jednotlivých obvodů vrchních soudů u ní uložených, o čemž pojednati jest v odstavci následujícím.

C. Poštovní spořitelna dle lit. 9. nařízení zmocněna jest poskytnouti sirotčí pokladně oné země (scil. obvodu vrchního soudu), jejíž pokladny uložily v pošt. spořitelně cenné papíry zápůjčku na lombard těchto papírů (třebas dotýčná pokladna sama cenných papírů neměla), neboť za valutu zápůjčky ručí pak cenné papíry veškerých sir. pokladen dotýčného obvodu dle § 3. zák. ze 3. června 1901 č. 62 ř. z. (vzájemná záruka rezervních fondů všech pokladen za schodek v jednotlivé pokladně).

Podmínkou přivolení presidia vrchn. soudu k takové zápůjčce jest nemožnost žádající pokladny, by k výplatě percipienta zápůjčkou u jiné sir. pokladny potřebnou hotovost si opatřila — tedy k jiným účelům, zvláště k zápůjčování peněz na hypotéky onen lombardový obchod se nepřipouští.

Takovéto lombardové zápůjčky — stejně jako u jiných vkladatelů pošt. spořitelny — musí i s úroky do 3 měsíců býti zapraveny, nebo v téže lhůtě prostřednictvím presidia vrchního soudu prolongace býti opatřena, však nepovolují se částečné splátky (jako u vzájemných zápůjček sir. pokladen a u soukromých vkladatelů pošt. spořitelny). Pokud se formálností týče budiž uvedeno, že dluhující sir. pokladna musí vydati pošt. spořitelně dluhopis přednostou soudu podepsaný a soudní pečetí opatřený (uschová se u pošt. spořitelny jakožto věřitelky), a že musí měsíčně podávati presidiu vrchního soudu zprávu o stavu (zápůjčky?).

Pokud není lombardový dluh u pošt. spořitelny za-

praven, nesmí dluhující sir. pokladna vypláceti zápůjčky na hypotéky — což neplatí pro soukromé vkladatele pošt. spořitelny, kteří lombardovou zápůjčkou v dispozici své nijak nejsou omezeni (mohlo by tedy i u sir. pokladen odpadnouti).

Poštovní spořitelna jako každý jiný věřitel (sirotek) a též rezervní fond obdrží v knize pasivních účtů svoje zvláštní konto. Méně důležité podrobnosti obsahují ještě lit. 10, 14 a 16 nařízení.

V nařízení našem postrádáme důležitý předpis o přípustném maximu žádané zápůjčky, kteráž otázka u jiných dlužníků pošt. spořitelny řešena jest v oddělu E sub 1., častěji zmíněných pravidel z r. 1908. Patrně použije se tu analogie, podávající se ze seznamu cenných papírů, na které možno vzíti půjčku, vydaného rovněž poštovní spořitelnou,⁶⁶⁾ kdež uvedeno jest u jednotlivých cenných papírů, kolik procent kursovní nebo nominální hodnoty na ně půjčiti lze.

Při tom však nesluší přehlédnouti, že lombardem jsou cenné papíry veškerých sir. pokladen dotýčného vrchního soudu a že každá sir. pokladna má beztak v hypotékách poskytnutých od ní zápůjček pupilární jistotu za své závazky.

Vysvětlení toho zvláštního úkazu, proč poštovní spořitelna na místě lombardu raději nepřijme záruku oněch hypoték (na př. ve formě podzástavy) leží ovšem ve stavech její, dle nichž pouze na cenné papíry (nehledíc k eskontu směnek) půjčky poskytuje a hypotékárními obchody vůbec se nezabývá.

Pátráme-li po směrnici dalšího vývoje sir. pokladen za částečné aegidy poštovní spořitelny, můžeme směle prorokovati, že ingerence její nezasáhne dále, nežli se stalo tímto nařízením, a že tedy samostatnost sir. pokladen v dohledné době nebude ohrožena. Cenné papíry tvoří přece jen

⁶⁶⁾ Seznamy tyto jsou za normálních poměrů vyloženy u každého poštovního úřadu k nahlédnutí (za nynější války vývěsky ty přechodně odstraněny).

nepatrný zlomek aktiv pokladen, hypotéckární obchody zůstávají rozhodujícími a lombardové zápůjčky budou zjevem výjimečným. Soudní správa neutrpí nařízením⁶⁷⁾ rovněž žádné újmy, neboť poštovní spořitelna převzala u cenných papírů vlastně funkci berních úřadů a depositních úřadů hlavních měst, pokud se týče i účetních oddělení vrchních soudů a při vzorné organizaci její nedá se očekávat, že by zvýšených požadavků na ni kladených nesplnila.⁶⁸⁾

⁶⁷⁾ Důvěrný výnos vrch. zemského soudu v Praze ze dne 16. října 1914 Praes. 26.011-20/14 vzhledem k nařízení tomuto vydaný vymyká se ovšem veřejné diskusi, ač neobsahuje ničeho, co by z nařízení samého nevyplývalo.

⁶⁸⁾ Bylo by účelným zjednodušením soudní správy sir. pokladen, kdyby dispoice rentami krytých rezerv. fondů sir. pokladen vůbec na vrchní zemské soudu byla převedena a ingerence okr. soudů tu byla odstraněna. Všude spravován jest res. fond bankovní ústřednou a nikoli filiálkami. Věc by se dala provést tak, že u vrch. zem. soudů zřídilo by zvl. kumulativní konto pro renty rezervních fondů obvodu (v dohodě s poštovní spořitelnou). Kuponů těchto rent použila by pošt. spořitelna ku přímé výplatě úrokové kvoty 4·4% z rezervního fondu zemským sirot. fondům a případný zbytek byl by určen k výplatě zápůjček na lombard všech rent rezervních fondů obvodu těm pokladnám, jež by u vrchního soudu o takové zápůjčky řádně se přihlásily.

V kontech rezervního fondu jednotlivých okr. pokladen dle § 11. a 50. sir. instr. vedených vyznačilo by se pouze, že fond jest kryt rentami a připisovalo by se každoročně plus z výtěžků kuponů docílené na základě číslic vrchním soudem sdělených. Když by no plus dosáhlo výše k zakoupení další renty na vzrostlý zatím rezervní fond potřebné obstaral by tento nákup i úschovu u pošt. spořitelny vrchní soud sám a okr. pokladně by to prostě sdělil.

SBÍRKA VZORCŮ.

Nejnovější (třetí) vydání všeobecně užívané sbírky vzorců Dra B. z N é m e t h y («Die Formularien des Verfahrens ausser Streitsachen», Vídeň 1913) následkem množství látky v posledních 2 letech (1913—1914) se nahromadivší v oddílu o soudní správě sirotčích pokladen poněkud zastaralo a zvláště neobsahuje potřebné úpravy vzorců s assignační akci spojených. Proto přijdou zajisté vhod tyto **opravy a doplňky** oné oblíbené knihy formulářů, podle níž též úřední tiskopisy jsou pořízeny.

Číslo vzorce	Označení (obsah) vzorce	Doplňky a opravy
115 (99)	Složení do sirot. pokladny (I, II.)	Odpadá celé návěští, ježto § 22 sir. instrukce o pasivních zápisních knížkách zrušen min. nař. z 13. září 1913 č. 206 ř. j. Rovněž odpadá text pozn. 6. Srovnej pozn. 29b tohoto spisu.
116 (105)	Vydání ze sir. pokladny	V návěští škrtni slova o pas. zápisní knížce
117 (108)	Zmocnění k vybírání úroků ze sir. pokladny	Stejná oprava.
130 (114)	Vybidnutí ku převzetí jmění	Stejná oprava a další postup viz na str. 72-73 t. sp.
131 (116, 117)	Žádost za výbyt	Odpadá text pozn. 4.
132 (121)	Dotaz na voj. velitelství před vydáním jmění svěřencova	Nemění se

Číslo vzorce	Označení (obsah) vzorce	Doplňky a opravy
163 (153)	Povolení zápůjčky ze s. p.	Nemění se
164 (154)	Vklad zástavního práva za pohledávku sir. pokladny	Odpadá odstavec o tom, kdo se o vkladu vyrozumívá, ježto § 122 kn, zák. zrušen čís. nař. z 1. červ. 1914 č. 117 ř. z. (o úlevě soudů)*
165 (155)	Výplata valuty sirot. zápůjčky	Nemění se
166 (156)	Upomínka o placení úroků	» »
167 (159)	Povolení ku splátce bez výpovědi	» »
168 (157a)	Zápůjčky mezi sirot. pokl. Oznama přebytku	Doplniti pozn. 3. výnosem vrch. z. s. v Praze ze dne 23. června 1914. Praes. $\frac{15956/20}{14}$ (oznama přebytků pouze při + 1000 K — viz pozn. 58 tohoto spisu). Nemění se
169 (157b)	Zápůjčky mezi sirot. pokl. Oznama schodku,	Nemění se
170 (157)	Zápůjčky mezi sirot. pokl. Povolení a výplata	Nemění se
171 (158)	Z. m. s. p. Přijaté zápůjčky	K pozn. 2. dodatí, že půlletní výpověď vzáj. zápůjček s. p. byla zatím zrušena dle min. nařiz. z 18. května 1913 č. 17. věst.
172	Z. m. s. p. Splacené zápůjčky	Dle téhož nařízení odpadá upozornění v pozn. 3. obsažené.
173	Procesní plná moc k dobývání nedoplatků do sir. pokl.	Nemění se

*) Stejný škrť nařizen ve věst. 1914 str. 335 (lit. B sub 1 nař. z 2. června 1914 č. 42 věstn.) při formulářích civ. a ex. řádu, obsahujících týž předřsk dle § 122 kn. z.

Vzorce k assignaci vzájemných pohledávek sirotčích pokladen.

Když assignační akce ve smyslu výnosu min. sprav. ze dne 7. února 1913 č. 2728/13 — viz na str. 13. text pozn. 3. — dle stavu dne 31. března 1913 presidiemi vrch. z. s. zahájená, byla ukončena, mají napříště sirotčí pokladny bez podnětu oněch presidií o vlastní újmě pečovat o to, by v případech vhodných — jsouce zároveň dlužníky i věřiteli jiných sir. pokladen — pomocí assignace své dluhy uhrážovaly. Assignace má býti provedena teprve po předchozím souhlasu zúčastněných pokladen (ve funkci dlužníka i věřitele) a o provedení tom má uč. oddělení vrchn. z. s. jedním vyhotovením dotyčného usnesení býti vyrozuměno. Započato budiž s pohledávkami ku kompensaci vhodnými (táž s. p. jest zároveň dlužnicí i věřitelkou jiné s. p.) a v jiných případech provéstí jest především assignaci pohledávky i dluhu stejné výše (výnosy vrch. z. s. ze dne 4. dubna 1913 Praes. 7772/20-13 a ze dne 19. října 1913 ad Praes. 7772/20-13).

Vzorec I.: Ve smyslu pokynů presidia vrchn. z. s. v Praze Praes. 454/20-13 ze dne 19. října 1913 ad Praes. 7772/20-13 zamýšlí zdejší soud:

A. Na uhrazení pohledávky sir. pokladny okr. soudu v Blatné v sumě 1500 K postoupiti jí svoji pohledávku za sir. pokladnou okr. soudu v Semilech, v sumě 1500 K.

B. Na uhrazení pohledávek sir. pokladen okr. soudu: v Českém Brodě v sumě . . . . . 4.000 K, v Kamenici n. L. v sumě . . . . . 3.000 K, v Soběslavi v sumě . . . . . 4.000 K, v Mnichově Hradišti v sumě . . . . . 900 K, v Přelouči v sumě . . . . . 5.100 K, v Jesenicí v sumě . . . . . 3.000 K,

úhrnem . . . . . 20.000 K.

postoupiti pohledávku svoji za sir. pokladnou okr. soudu v Nymburce v sumě 20.000 K.

Zúčastněné soudy žádají se o brzké sdělení, není-li proti zamýšlené assignaci nijaké překážky.

C. k. okr. soud v Bělém, dne 29. října 1913.

Doruč okr. soudům v Blatné, Semilech, Českém Brodě, Kamenici n. L., Soběslavi, Mn. Hradišti, Přelouči, Jesenici a Nymburce.

Když zúčastněné soudy oznámily, že proti assignaci překážky není, vydá okr. soud v Bělé toto usnesení příkazovací (assignační):

Praes. 518/20-13.

Vzorec II.: K souhlasnému vyjádření zúčastněných soudů provádí se zdejší přípisem ze dne 29. října 1913 Praes. 454/20-13 navržená assignace takto:

A. C. k. okresní soudy ve funkci věřitele zdejší hromadné sirotčí pokladny žádají se, by zdejšímu soudu poskytnuté zápůjčky a sice:

1. okresní soud v Blatné v sumě	1.500 K
2. okresní soud v Českém Brodě v sumě	4.000 K
3. okresní soud v Kamenici n. L. v sumě	3.000 K
4. okresní soud v Soběslavi v sumě	4.000 K
5. okresní soud v Mnichově Hradišti v sumě	900 K
6. okresní soud v Přelouči v sumě	5.100 K
7. okresní soud v Jesenici v sumě	3.000 K

v účetní knize jmění jako assignací uhrazené odpisati, za to však:

ad 1. okresní soud v Semilech,

ad 2. až 7. okresní soud v Nymburce

jako nového dlužníka vyznačiti daly.

B. C. k. okresní soudy ve funkci dlužníka zdejší hromadné sirotčí pokladny žádají se, by zdejší sir. pokladně dluhované zápůjčky, a sice

1. okresní soud v Semilech v sumě . . . . . 1.500 K

2. okresní soud v Nymburce v sumě . . . . . 20.000 K

v účetní knize dluhů přepsati daly na nové věřitele a sice

ad 1. na okr. soud v Blatné,

ad 2. na okr. soudy sub A. 2. až 7. částkami tamtéž uvedenými i mají příště úroky těmto novým věřitelům (nikoli soudu zdejšímu) odváděti.

C. C. k. berní úřad jakožto hromadná sir. pokladna v Bělé se poukazuje, by jak v denníku sir. pokladny, tak i v účetní knize jmění i dluhů (nikoli též v denníku běžného účtu) assignaci ad A. i B. vyznačil.

C. k. okr. soud v Bělé, dne 6. prosince 1913.

Doruč: 1. úč. oddělení c. k. vrchn. z. soudu v Praze,
2. c. k. bernímu úřadu v Bělé,

3. až 12. okr. soudům, jimž usnesení dle vzorce I. doručeno bylo.

Dožádané soudy dají po té assignaci vyznačiti, pokud se týče účetnický provéstí. Soudy ve funkci věřitele (na př. okresní soud v Kamenici n. L.) učiní tak dle vzorce III.

Vzorec III. C. k. berní úřad jakožto hrom. sir. pokladna v Kamenici n. L. poukazuje se, by v denníku sir. pokladny a účetní knize jmění, II. folio, 311 vyznačil, že následkem assignace usnesením okr. soudu v Bělé ze dne 6. prosince 1913 Praes. 518/20-13 provedené dluhuje zápůjčku 3.000 K na místo sir. pokladny okr. soudu v Bělé nyní sir. pokladna okr. soudu v Nymburce.

Soudy ve funkci dlužníka (na př. okr. soud v Semilech) vyznačí pak assignaci dle vzorce IV.

Vzorec IV. C. k. berní úřad jakožto hrom. sir. pokladna v Semilech se poukazuje, by v denníku sir. pokladny a účetní knize dluhů, folio . . . . vyznačil, že následkem assignace usnesením okr. soudu v Bělé ze dne 6. prosince 1913 Praes. 518/20-13 provedené, pohledávka řečeného soudu ze zápůjčky v sumě 1.500 K zanikla, a že na místo řečeného soudu jest novým věřitelem sir. pokladna okr. soudu v Blatné.

Poznámka ku vzorům III. a IV.

Bylo by správněji účetnický provedeno, kdyby berní úřady v Kamenici n. L. a v Semilech assignaci provedly tak, že v případě III. v účetní knize jmění dlužná částka 3000 K pro sirotčí pokladnu v Bělé byla by dána do příjmu (čímž účet její by se vyrovnal) a zároveň táž částka dala by se do vydání jako nová zápůjčka sir. pokladně v Nymburku vyplacená. V případě IV. v účetní knize dluhů dala by se částka 1500 K pro sir. pokladnu v Bělé do vydání (čímž pohledávka její by se vyrovnala) a zároveň táž částka dala by se do příjmu jako nová zápůjčka sir. pokladnou v Blatné poskytnutá.

V praxi převládá postup ve vzorcích znázorněný.

Vzorce ku str. 19. (pozn. 10. a) a 26. (pozn. 17.).

Disposice s dospělými vklady liknavých a nezvěstných pacientů.

Dle § 217. nesp. řiz. jest lišiti dva případy, totiž liknavost percipienta poručenským soudem k podání žádosti za vydání vkladu jeho dle form. č. 130 (114) vyzvaného a pak nezvěstnost percipienta, jemuž toto vyzvání nemůže býti doručeno, ježto buď hned původně při převzetí vkladu pokladnou byl nepřítomen nebo při dospělosti vkladu (na př. zletilosti) adresa jeho vypátrati se nedá.

ad 1. Otálí-li percipient, ač dle form. č. 130 (114) řádně vyzván byl, žádost za vydání vkladu svého ze sir. pokladny podati, budiž po vypršení 3 měsíců od splatnosti vkladu znova soudem poručenským k podání žádosti této pobídnut, a sice pod pohrůžkou, že jinak vklad jeho do bezúročného soudního úschovy bude převeden.

Když i tato pobídka selhala, budiž kombinovaným vzorcem dle form. č. 116 (105) a 102 (98) poukázán berní úřad, by hotovost ze sir. pokladny dal do vydání a tutěž hotovost přijal do bezúročného soudního uschování pro svéprávnosti zatím nabyvšího percipienta. O úrocích, na něž převod tento se vztahuje, pojednáno na str. 32. sub 3.

ad 2. Jinak jest při nezvěstnosti percipientově, k čemuž dle sdělení věstníku 1914 str. 603—604 přiřaditi jest též případ, kdy percipient včas splatnosti vkladu svého nalézá se ve válce: tu dlužno výzvu dle form. č. 130 (114) vyhotovenou jakožto nedoručitelnou uvést u veř. známost vyhláškou na soudní desce (po případě novinami), i stačí stanovit v ní lhůtu k podání žádosti za vydání vkladu na pouhých 14 dnů.

Nepřihlásí-li se percipient o svůj vklad (po případě řádně vykázaným zmocněncem) v řečené lhůtě, doporučuje se, by o tom sirotčí pokladna (berní úřad) byl vyrozuměn s upozorněním, by vklad tento nadále v sir. pokladně podržel a spravoval (úročil) a teprve po uplynutí 30 roků po zletilosti percipienta — pokud se týče po přijetí vkladu osoby

nepřítomné do sir. pokladny — dotyčné pasivní konto zrušil a s přirostlými úroky v pasivním kontu rezervního fondu k dobru připsal (nař. z 23. prosince 1913 č. 43 věstn.) Srovnej k tomu vývody na str. 24., 26. a pozn. 17.

Vzorec ku str. 60. (pozn. 63. a).

Převod cenných papírů sir. pokladny do pošt. spořitelny

(min. nař. z 4. října 1914 č. 75 věstn.).

Jak již v poznámce 63 a. upozorněno bylo, dá se v těchto případech použiti form. č. 127 (110 g) knihy Némethyovy, v němž ovšem některé změny dlužno vepsati. V odst. a) požádáno bude pouze za zaslání stvrzenky na převzaté cenné papíry, jež uschovávány i spravovány buďtež pro dotyčnou sir. pokladnu (po případě pro její rezervní fond).

Odst. b) odpadne.

Odst. c). Výtěžky kuponů buďtež hotově dotyčné sir. pokladně poukazovány.

Předtisk seznamu cenných papírů na rubu formuláře může zůstatí nezměněn.

	Str.		Str.
1882.		zák. z 27. května 1896 č.	
v ýn. min. fin. z 2. března		78 ř. z. (exekuční	
čís. 32.708 (§ 12)	14	řád) §§	
		164 . . . . . pozn., 30, 55	
1883.		184 č. 8 . . . . . pozn., 30, 55	
zák. z 16. února č. 20 ř. z.	28	190 a sl. . . . . pozn., 30, 55	
v ýn. min. pr. z 7. června		zák. z 25. října č. 220 ř. z.	
č. 6089	38, 56	(o osob. dani z příjmu)	
v ýn. min. pr. z 5. září čís.		§ 83, IIb	14, 49
14090 . . . . . pozn.	19	§ 125 ad 4	14, 49
nař. min. pr. z 28. listo-		nař. min. pr. z 12. prosín.	
padu č. 19.529	45, 46	č. 42 věst.	41
		1897.	
1887.		nař. min. pr. z 15. března	
nař. min. pr. z 8. května		č. 10. věst.	43, 44
čís. 18 věst. . pozn. 3, 45, 52		Sdělení věstníku str. 367 .	33
		1899.	
1888.		v ýn. min. pr. z 9. března	
v ýn. vrch. z. s. v Praze		čís. 3254 . 14, pozn. 30, 40	
z 10. ledna č. 597	53	pozn. 54, 55	
nař. min. pr. z 10. červen-		1900.	
ce č. 31 věst.	38	nař. min. pr. z 14. června	
v ýn. min. pr. z 14. září		č. 28. věst.	53
č. 23.451 . pozn. 24, 38, 55		v ýn. min. pr. z 20. října	
1891.		č. 13876	54
min. nař. z 28. listopadu		v ýnos vrch. z. s. z 23.	
č. 21.852 věst. č. 42 . . .	33	listopadu č. 11.426 pozn. 24	
		1901.	
1894.		zák. z 3. června č. 62 ř. z.	
v ýn. min. pr. z 24. února		(o přenechání pře-	
č. 3821	36, pozn. 29b	bytků sir. pokl. ze-	
		mím) 8, 16, 20, 22, 27, 49, 59, 64	
1895.		1902.	
nař. min. pr. z 24. dubna		zemský zákon z 29. ledna	
č. 6921	42	č. 29 z. z. pro Moravu 17	
		min. nař. z 24. února č. 8	
1896.		věstn. . . . . pozn. 36	
nař. min. pr. z 8. března		zemský zákon z 29. září	
č. 38 ř. z.	44, 47	č. 78 z. z. pro Čechy 20	
		nařízení m. pr. z 30. října	
		č. 48 věstn.	50

	Str.		Str.
1903.		1911.	
v ýn. vrch. z. s. z 16. červ-		v ýn. m. pr. z 9. červen-	
na. Praes. $\frac{10705}{20/13}$	31	ce č. 36 věst.	39
		nař. m. pr. z 9. října čís.	
1905.		46 věst.	pozn. 24
v ýnos vrch. z. s. z 1. květ-		nař. m. pr. z 28. listopadu	
na. Praes. $\frac{7905}{20/5}$	34	č. 248 ř. z. . 36, pozn. 29b	
Sdělení věstníku str. 80 po-		1912.	
znám. 46, 48		v ýn. m. pr. z 10. února	
str. 109—110 . . . pozn. 29a		č. 31 věst.	pozn. 20
		nař. m. pr. z 6. srpna čís.	
1906.		41 věst.	pozn. 22
v ýn. m. pr. z 26. května		v ýn. m. pr. z 8. září čís.	
č. 9761	50	25.321 č. 50 věst. 22, 35,	
		46	
1907.		Sdělení věstníku str. 5 až	
v ýn. m. pr. z 4. ledna č.		8	pozn. 29b
31673-6	50	Sdělení věstníku str. 350	
nař. z 10. března č. 9.		až 351	pozn. 59
věst. (konverse)	54		
		1913.	
1908.		v ýn. m. pr. z 7. února	
zákon z 7. srpna č. 68		č. 2728 . pozn. 3, 47	} fotografované
z. z. pro Čechy (právo		v ýn. vrch. z. s. z 4. dubna	
nápadnické)	41	Praes. $\frac{7772}{20/13}$	47, 69
		v ýn. vrch. z. s. z 22. dubna	
1909.		č. 11987-13 . . . 27, pozn. 46,	
zák. z 15. září 198 ř. z. 13,	37	48, 56	
min. nař. z 2. října č. 199		v ýn. vrch. z. s. z 25.	
ř. z.	37	dubna. Praes. $\frac{9274}{20/13}$	39
		nař. m. pr. z 18. května	
1910.		č. 17 věst. . 13, 22, 34, 35	
v ýn. vrch. z. s. z 28. srpna		46, 68	
Praes. 17796-20/10	31	nař. m. pr. z 13. září č.	
v ýn. m. pr. z 10. října č.		206 ř. z. . pozn. 29b. 36, 67	
13.876	40	v ýn. vrch. z. s. z 19. října ad	
v ýn. vrch. z. s. z 20. říj-		Praes. $\frac{7772}{20/13}$ pozn. 44, po-	
na. Praes. $\frac{17796}{20/10}$	27	znám. 45, 69.	
zák. z 22. prosince čís.		v ýn. m. pr. z 4. prosince	
242 ř. z.	39—40	č. 37275-13 pozn.	46

	Str.		Str.
nař. m. pr. z 23. prosince č. 43 věst.	19, 73	výn. min. pr. z 10. listo- padu č. 84 věst. . pozn.	63b
Sdělení věst. str. 124, 315	pozn. 22	výn. vrch. z. s. z 10. pros. 1914 Praes. 30167/20-14 .	55
str. 393	40, pozn. 46	Sdělení věst. str. 169 pozn. 21 » » str. 464—465 » » str. 490—494 » » str. 589—594 » » str. 603—604	21 45 33a 63b 72
1914.			
výn. m. pr. z 5. ledna č. 40283-13	46		
zák. z 23. ledna č. 13 ř. z. (novela k osob. da- ni z příjmu)	14		
výn. vrch. z. s. z 24. ledna. Praes. $\frac{2054}{20/14}$	pozn. 24		
výnos vrch. z. s. z 23. června. Praes. $\frac{15986}{20/14}$	39, 56, 68		
nař. m. pr. z 4. října č. 75 věst.	38, 39, 50, 58—66		
výn. vrch. z. s. z 16. říj- na. Praes. $\frac{25011}{20/14}$	66		
		Rozhodnutí nejvyššího soudu.	
		Gl. U. W. 12728	pozn. 52
		» » » 14664	pozn. 8
		» » » 15322	pozn. 52
		Rozh. z 19. května 1896 č. 5448	54
		Rozh. z 26. ledna 1904 č. 146 ex 1903 (judikát čís. 165) 17—19, 24, pozn. 28	28

OBSAH.

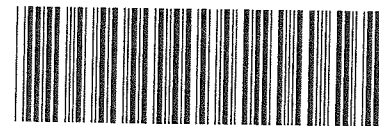
	Str.
Literatura	5
I. Směry vývoje	6
II. Právní povaha	15
III. Vznik, vzrůst a upotřebení přebytků	28
A. Hospodaření se jměním vkladatelů (passiva pokladen)	28
B. Poměr k dlužníkům (aktiva pokladen)	36
C. Správní přebytky pokladen (reservní fond)	48
IV. Funkce orgánů soudní správy	51
V. Poštovní spořitelna jako uschovatel a správce cenných papírů včetně rezervního fondu jakož i věřitel sirotčích pokladen na lom- bard cenných papírů	57
Sbírka vzorců	67
Vzorce Némethy-ho	67—68
Vzorce k assignaci vzájemných pohledávek sir. pokladen	69—71
Vzorce k § 217 nesp. říz.	72
Vzorec k min. nař. z 4. října 1914 č. 75 věst.	73
Ukazatel věcný od r. 1811—1914 včetně	74—78
Rozhodnutí nejvyššího soudu	78

REV15

ÚK PrF MU

3129S14560